

UNIVERSITÉ DE COPENHAGUE

**CAHIERS
DE
L'INSTITUT DU MOYEN-ÂGE GREC ET LATIN**

92

Saxo Institute

2023

**An *Albricanus* on the Category of Substance:
A Fragment from a Commentary on Aristotle's *Categories* in
ms Paris, Bibliothèque de l'Arsenal 910, fols 145ra–147rb**

Heine Hansen*

I Introduction

In John Marenbon's catalogue of early medieval commentaries on Aristotle's *Categories*, the anonymous fragment edited below is labeled C16.¹ It comprises c. 7500 words and consists of comments on the first part of chapter 5 of Aristotle's text, up until Bekker page 3b9. It is found on fols 145ra–147rb in ms Paris, Bibliothèque de l'Arsenal 910, an important collection of twelfth-century logical commentaries that once belonged to the Abbey of St. Victor.² The Arsenal manuscript is the only known extant witness for the commentary, and as the commentary simply stops a little before the middle of the column on fol. 147rb (where it is immediately followed by C20, another anonymous commentary on the *Categories*), it is not entirely clear whether it was ever complete. If it was, and if it discussed the rest of Aristotle's text in the same detailed manner, it must have been quite a substantial

* This work was funded by the Independent Research Fund Denmark, through the project *Exploring Twelfth-Century Philosophy: Alberic of Paris and his School*, under grant number 1024-00214B. I would like to thank Enrico Donato and Boaz Schuman for our many discussions of all things Albrican. I would also like to thank Yukio Iwakuma for generously sharing his many transcriptions of twelfth-century logical texts and Sten Ebbesen for his comments and suggestions.

¹ Marenbon 2013, 162. Unless otherwise stated, all alpha-numerical labels in what follows refer to this catalogue.

² For the manuscript and its contents, see Martin 1886, 164; De Rijk 1962, 116–20. Both Martin and De Rijk failed to notice the existence of C16.

commentary. It was composed, it would seem, at some point in the decades around the middle of the twelfth century.¹

The anonymous author of the fragment has been identified, tentatively by Marenbon and less tentatively by Yukio Iwakuma, as a follower of the twelfth-century logician Alberic de Monte (aka Alberic of Paris).² Neither provides much evidence for this ascription, so before proceeding to the edition I will first attempt to corroborate their claim by investigating in some detail the references to other texts and thinkers that C16 contains. I will then briefly outline some key features of the interpretation of Aristotle's theory of categories that emerge from C16. And, finally, I will provide some information about the edition.

2 References and Philosophical Allegiance in C16

C16 contains a number of references to other texts and thinkers. These references are crucial both for determining the broader context in which the commentary was written and for locating more precisely where in this broader context it belongs. The references fall into two groups: (1) references to ancient and late-ancient authoritative texts, and (2) references to contemporaneous philosophers and commentators. I begin with the latter group, references to the views of contemporaneous philosophers, as they are the most important for present concerns. There are, as shown in table 1, twelve such references.³

¹ Marenbon 2013, 149; 162.

² Marenbon 1993, 113; Iwakuma 2013, 46.

³ The asterisks in the table indicate that additional references to Master Peter (1 instance) and to unnamed others (2 instances) are found in additions to the text made either in the margin or in blank space left by the original scribe. It is doubtful whether these additions constitute parts of the original commentary and so they are left out of the count here. For more on these additions, see below.

Author	References
Magister Albericus	2
Magister Petrus	*1
Quidam, alii, etc.	*7
Vocales	2

Table 1. References to contemporaneous philosophers in C16

Only two philosophers, it will be seen, are mentioned by name: Master Peter and Master Alberic. The former can be securely identified as the Peripatetic of Le Pallet, Peter Abelard (1079–1142), the most famous of all twelfth-century philosophers. The second is, undoubtedly, his philosophical nemesis, Alberic de Monte (aka Alberic of Paris), the master Alberic who according to the testimony of John of Salisbury was Abelard’s most eminent rival in Paris in the later 1130s and a fierce opponent of the nominalists.¹ Abelard is cited once in order to be refuted, Alberic is cited twice in order to be followed.

The first reference to Alberic occurs at 609.16, where he is said to have rejected the previous consensus among Aristotelian commentators by claiming that:

(MA1) It is not the case that the same universal is predicated by means of “albedo” and “album”

The second reference occurs at 625.1, where he is cited for the claim that:

(MA2) Parts of substances (heads, hands, etc.) are not said by Aristotle at 3a29 to be substances because they are things existing in and of themselves (*res per se existentes*)—indeed, they are not—, but rather because they neither inhere in a subject nor attach (*assistunt*) to a subject

¹ John of Salisbury, *Metalogicon* 2.10; De Rijk 1966; Iwakuma 2013.

In both cases, Alberic's view is taken to be authoritative.

Abelard, by contrast, is cited at 619.18 for the claim that:

(MP1) When at 5.2b31 Aristotle (in the *editio composita*) uses the verb *indicant* of genus and species, he makes clear that genera and species are words (*voces*)

The view is identifiable in Abelard's *Logica Ingredientibus* commentary on the *Categories*.¹ C16 rejects Abelard's view and contrasts it with the view that "we" (*nos*) hold.²

The two references to the school of the nominalists (*vocales*) display a similar pattern: their views are cited mainly in order to make clear that they misconstrue or contradict Aristotle's text. At 615.17, the nominalist is cited as (ex)claiming that:

(Voc1) When at 5.2b10 Aristotle says "uttering the species" (*proferens speciem*), this makes it clear that a species is a

¹ Abelard, *LI Cat.* 140.29–38 Geyer: "Particularia vero nomina, quae unicam habent significationem, rem omnino certificant atque principalem et digniorem modum nominationis habent, universalia vero secundarium. Unde etiam dicit quod merito post principales substantias sola aliorum species et genera secundae substantiae dicuntur. Haec enim sola indicant principalem substantiam eorum quae praedicantur, ac si aperte diceret: cum particularia nomina primae dicantur substantiae ex primo et principali modo nominationis, universalia merito dicuntur secundae ex secundo modo nominationis."

² The same goes for the view ascribed to Abelard in an addition occupying c. 1.2 lines of blank space left by the scribe on fol. 145rb. There Abelard is cited for his view that: (MP2)* There are some universals (*non-human being, non-stone, accident, man (vir)* etc.) that are neither in nor said of a subject, wherefore "substantia" has to be added to Aristotle's definition of primary substance at 5.2a11: *Substantia prima est substantia illa* etc. As will emerge below, this is in the main a repetition of a claim attributed to "some people," (Qui2), which was discussed some lines above in the text.

noun (*nomen*) rather than a thing (*res*), since nouns are uttered and things are not

At 617.1, the nominalists are credited with the view (*opinio vocalium*)—said to be part of their school doctrine (*sententia*)—that:

(Voc2) Being *actually* (*actu*) predicated of many is a necessary condition for being a universal; phoenix, e.g., is not a species (because there is never more than one actually existing phoenix)¹

Both of these views can be found in Abelard's *Logica Nostrorum* and in other nominalist texts. The first is found in the *Logica Nostrorum* (514.7–11 Geyer) and in the anonymous commentary on the *Categories* known as C26 and named *Anonymus D'Orvillensis* by its editor (283 Ebbesen). The second view is endorsed in lengthy discussions in both the *Logica Nostrorum* (544.13–547.11 Geyer) and the *Glossae secundum Vocales* (132 Ottaviano), and it is found also in the anonymously transmitted *Positio Vocum Sententiae*.² A version of it is ascribed to a master Vasletus (*magister Vasletus*) at the beginning of the discussion in the *Logica Nostrorum*.³ The author of C16 mentions (Voc1) and (Voc2) only to show that they are mistaken; in support he adduces some of the authoritative texts that will be discussed below.

As emerges from table 1, more than half of the references to contemporary philosophers in C16 are to unnamed “others” (*alii*), “some people” (*quidam*), “those who say that ...” (*illi qui dicunt...*), etc. It is possible, on the basis of other twelfth-century texts, to determine to some extent who they are. I'll discuss these references in the order that they appear in the text.

¹ In these discussions particular phoenixes are assumed to really exist, albeit one after the other. See Resnick 1997 for more background.

² For an edition of the *Positio Vocum Sententiae*, see Iwakuma 1992, 66–73.

³ For Vasletus, see Hunt 1950, 40; Luscombe 1969, 56–57.

At 600.I, in the introductory comments on chapter 5, others (*alii*) are credited with the view that:

(Qui1) The division of substance into primary and secondary is a division of a subject into accidents

This view is entertained, although perhaps not wholeheartedly endorsed, in some of the additions to the commentary labeled C8 by Marenbon and ascribed to William of Champeaux by Iwakuma.¹ The base commentary somewhat noncommittally presents the division as “a sort of division of substances” (*quandam substantiarum divisionem*), but nonetheless stresses that it is a division of substance insofar as “substance” is a name of things, that is, it is a division of substance insofar as it is a most general genus.² Abelard argues against this sort of realist reading of the division at some length in his *Logica*

¹ See Iwakuma 2003. For the view, see C7 (Paris, Bibliothèque nationale de France, lat. 17813, fols 19^{bis}r–54v), fol. 24rb: “Haec divisio: Substantia alia prima, alia secunda, potest esse subiecti in accidentia si substantia generalissimum acceptum circa sua inferiora dividatur, quia esse primum vel secundum fundamentum accidit substantiis.” C8 (Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Reg. lat. 230), fol. 44vb: “Et notandum quod haec divisio: Substantia alia prima, alia secunda, improprie potest dici substantiae generalissimi, et erit subiecti in accidentia; primalitas videlicet (vel *ms*) et secundalitas accidunt substantiae.” C14 (Assisi, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco 573), fol. 19va: “Sed potest esse subiecti in accidentia vel superioris per inferiora. Subiecti in accidentia erit hoc modo, si intelligamus dividi substantiam per primalitatem et secundalitatem ut per sua accidentia.”

² William of Champeaux(?), C8 (London, British Library, Royal 7 D XXV, fols 55ra–62vb), fol. 59ra: “Quandam substantiarum divisionem facit cum dicit alias esse primas, alias esse secundas substantias (subiectas *ms*). Sed videndum est quod haec divisio proprie fit de “substantia” nomine rerum, scilicet generalissimo. Quaedam enim res substantiales dicuntur primae substantiae, quaedam vero secundae. Primas substantias vocamus res substantiales quae sunt individuae, id est quae sensibus subiacent, secundas vero substantias illas res dicimus quae sunt genera vel species primarum substantiarum.”

Ingredientibus commentary on the *Categories* and proposes instead that the division is a division of words (*voces*) and as such a division of an accident into accidents.¹ Both Abelard and the authors of the C8 additions mentioned acknowledge that Boethius in his second commentary on Aristotle's *On interpretation* seemingly takes the division to be a division of a genus into species, but they either reject the idea outright or suggest that perhaps Boethius is using "genus" and "species" in a loose sense.² The school of the *Melidunenses*, it is clear, was also loath to take the division as a division of a genus into species.³ The author of C16, by contrast, takes (Qui1) to entail that primary substances and secondary substances are accidents rather than substances,⁴ and he opposes it with "our view" (*nos dicimus*), namely that

¹ See Abelard, *LI Cat.* 141.26–27 Geyer: "At vero si ad voces hanc divisionem referamus, nulla est absurditas, quippe {non} omne vocabulum quod substantiam enuntialiter significat vel universale est vel particulare. Est autem haec divisio de vocibus intellecta accidentis in accidentia."

² See Abelard, *LI Cat.* 141.18–20 Geyer: "Boethius quoque in secundo *Peri hermenias* primam et secundam substantiam species substantiae dicit, id est inferiora. Sed quomodo prima substantia inferius erit eius de quo universaliter praedicatur?" C7, fol. 24rb: "Nec illud obest quod Boethius in commento *Peri hermenias* dicit hanc divisionem esse generis in species, quia large accipit genus et species et improprie." C8, fol. 44vb: "Generis in species nullo modo potest esse proprie." C14, fol. 19va: "Hanc divisionem quidam dicunt generis in species. Sed nullo modo potest esse, quia idem esset individuum specierum oppositarum."

³ See the text from the *Ars Meliduna* quoted by Iwakuma 2013, 36–37. Note, however, that the author of the *Ars Meliduna* (and so Iwakuma) mistakenly thinks that the relevant passage from Boethius is from his commentary on the *Categories* rather than on *On interpretation*.

⁴ This objection also applies to Abelard's view according to which the division is a division of an accident into accidents. See C20 (Paris, Bibliothèque de l'Arsenal 910, fols 147rb–162v), fol. 150ra–rb: "Quidam tamen obstinati | dicunt eam esse accidentis in accidentia et dicunt hanc divisionem talem esse: Substantia alia prima, alia secunda, id est vox significans substantiam alia est discretæ significationis, alia indiscretæ. Vel: alia est significans substantiam ut hoc aliquid, alia ut quale quid. Et revera haec sunt accidentia: esse vocem significantem substantiam et esse

the division is a division of a genus into species. In support of this view, he calls upon the above-mentioned passage from Boethius, and he is clearly not taking the Boethian claim (which he ascribes to Porphyry and Alexander) to be true merely in a loose sense. Primary substance and secondary substance are, he insists, subaltern species under substance (and as such both are essentially substances); both can be divided through further species all the way down to the level of individuals, and both are predicated essentially of their inferiors.¹

At 603.9, some people (*quidam*) are credited with the idea that:

(Qui2) In Aristotle's definition of primary substance, "substance" must be added to the predicate: Primary substance is the *substance* that etc. (*Substantia prima est substantia illa* etc.)

This idea is advanced conditionally by Abelard in his *Logica Ingredientibus* commentary on the *Categories*.² It is taken over and endorsed categorically in two later nominalist commentaries on the *Categories*, namely C26 (aka Anonymus D'Orvillensis) and C27.³ The author of C16 rejects the idea.

huius vel illius significationis. Sed secundum hoc nec substantia prima nec secunda sunt substantia nec in aliquo praedicamento continentur."

¹ C16, 600.10–12; 600.19–21.

² Abelard *LI Cat.* 142.8–12 Geyer: "Si quis tamen velit definitionem accipere, repetat substantiae nomen dicens: substantia prima est ea substantia quae non dicitur de subiecto, et hoc ad definitionem sufficit. Quod autem supponitur: NEC EST IN SUBIECTO, de definitione non est, sed ad maiorem cognitionem primae substantiae supponitur."

³ C26 (Ebbesen 1999, 277): "Continuatio: Substantiarum alia prima, alia secunda, AUTEM, id est sed, SUBSTANTIA etc. (5.2aII) Secundum praedictum ordinem tamquam praemissa hac divisione describit auctor primam substantiam dicens: Prima SUBSTANTIA EST QUAE, scilicet substantia, NEQUE DICITUR DE SUBIECTO NEQUE EST IN SUBIECTO. Videtur alterum istorum superfluere, scilicet

At 604.5, some people are credited with the view that:

(Qui3) All species and all genera are secondary substances.

The target here is the school of the *Melidunenses*, who on the basis of chapter 9 of the first book of Aristotle's *Topics* took the categories to be modes of predication. The first category, on this view, is the mode of essential (*in quid*) predication, and it contains all genera and species as they, by definition, are predicated essentially of their inferiors.¹ This

hoc: 'non esse in subiecto,' sufficienter enim dixisset: 'quae non dicitur de subiecto,' cum nulla substantia sit in subiecto. Ad hoc dicimus quod hoc: 'non esse in subiecto' non apponitur ad remotionem alicuius sed ad notandam expressius naturam primae substantiae." C27 (Milan, Archivio Capitolare della Basilica di Sant'Ambrogio M 2, fols 11a–15rb), fol. 3vb: "SUBSTANTIA AUTEM EST QUAE PROPRIE ET PRINCIPALITER ET MAXIME DICITUR QUAE NEQUE DE SUBIECTO DICITUR NEQUE IN SUBIECTO EST (5.2a11). Sed haec definitio primae substantie non est, cum multis aliis conveniat (ens enim et res et non-homo neque dicitur de subiecto neque est in subiecto). Et ideo ad exclusionem istorum ponitur 'substantia' ex parte praedicati, sic scilicet: Prima substantia est illa (substantia) quae neque dicitur de subiecto neque est in subiecto. Et item opponitur quod 'non esse in subiecto' superfluit, (ut) 'est substantia quae non dicitur de subiecto' sit integra definitio primae substantiae. Et ideo dicendum est quod (quae *ms*) 'non esse in subiecto' non (nisi *ms*) ibi ad differentiam ponitur, sed magis ad proprietatem substantiae primae designandam."

¹ The text known as the *Secta Meludina* (see De Rijk 1967, 2.1: 282–86) contains a list of the school's theses. Thesis (35) and thesis (36) on this list are: "Omnia genera et omnes species sunt in primo praedicamento" and "Praedicamentum est modus praedicandi, et primum praedicamentum est primus modus praedicandi," respectively. The *Ars Meliduna* elaborates (Oxford, Bodleian Library, Digby 174, fol. 223ra): "Quarto modo dicitur praedicamentum modus praedicandi. Unde Aristoteles in *Topicis*: 'Post haec autem oportet determinare genera praedicamentorum in quibus sunt quattuor (quattuor *De Rijk cum fonte* : decem *ms*) differentiae. Sunt autem haec numero decem: quid, quale, quantum etc.,' per 'quid' (propter quod *ms*) intelligens primum praedicamentum, id est primum modum praedicandi, scilicet modum praedicandi in quid, per 'quantum' secundum, per

view, the author of C16 wants to argue, is at odds with Aristotle's claim at 5.2a14–16 that “the species in which the things primarily called substances are, are called secondary substances, as also are the genera of these species.”¹

At 607.10, some people (*quidam*) are credited with the claim that:

(Qui4) The same thing is signified by “album” and “albedo”

The general version of this claim was among the school tenets of the *Porretani*,² but according to the author of C16 it was a claim on which almost everyone agreed before Alberic's time. According to this view, both the abstract term “whiteness” and the corresponding derived term “white” are names of the property whiteness, and “white” serves to predicate this property of its bearers (and similarly, *mutatis mutandis*, for other properties). According to the author of C16 the view entails that, contrary to what Aristotle claims, most properties are in fact predicated of their bearers by name (although not by definition), since for

‘quale’ tertium, sicut et prima declinatio dicitur primus modus declinandi. Quare omnia genera et omnes species in primo continentur praedicamento, cum omnia praedicantur in quid. Dicitur tamen praedicamentum substantiae, non quia in eo continentur illa sola universalia quorum res sunt substantiae vel quia hoc genus *substantia* sit generalissimum omnium contentorum in eo, sed ipsum est modus praedicandi in substantiam, id est in quid. Secundum vero dicitur praedicamentum quantitatis quia est modus praedicandi in quantum, id est conveniens omnibus illis universalibus et solis quorum praedicatione aliquid ostenditur esse quantum, non quia hoc genus *quantitas* sit in eo generalissimum. Itaque in aliis a primo praedicamentis solae differentiae, propria et accidentia continentur, et differentiae quidem omnes cum propriis et plerisque accidentibus in praedicamento qualitatis; in aliis autem accidentia sola.” A transcription of this latter passage can also be found in De Rijk 1967, 2.1: 314, but as a crucial bit is missing there, I cite directly from the manuscript and emend the part that De Rijk has left out (seemingly because it didn't make sense).

¹ All English translations from the *Categories* are from Aristotle 1963.

² Anon. *Compendium Logicae Porretanum* 1.17 (2.39; 8.26–43 Ebbesen et al.): “Omne nomen sumptum et principale idem significant.”

most properties there is both an abstract and an appropriately derived term.¹ The associated exposition of IN PLURIBUS at *Cat.* 2a28 by “id est in paucissimis” and IN QUIBUSDAM at 2a29 by “id est fere in omnibus,” which he ascribes at 608.12 to the *exercitatores litterae* committed to (Qui4), does not seem to be explicitly endorsed in any surviving commentary, but it is derided in at least one other commentary with a connection to Alberic.² It is perhaps rather a *reductio ad absurdum* of the view than an exposition someone has explicitly proposed.³ It is worth noting, however, that the other views attributed to the proponents of (Qui4) in CI6’s discussion are found in Abelard’s commentary on the passage in question. Thus, the distinction between first-order properties such as whiteness (*albedo*) and second-order properties such as brightness (*claritas*) and the claim that the derived names of the latter are never predicated of their substantial bearers is found at

¹ For the view that both the abstract and the derived term are names of whiteness, see Abelard, *LI Cat.* 145.6–10 Geyer: “Potest sic quoque accipi quod ait nomen modo praedicari, modo non. Nam cum tam substantiale nomen accidentis quam sumptum sit accidentale, tam scilicet albedo quam album, sumptum tamen praedicatur de subiectum, non substantivum, quia corpus album dicitur, non albedo.” Cf. C27, fol. 4rb: “Sic quoque accipi potest quod ait nomen praedicari modo, modo non. Nam cum (tam) substantiale quam sumptum nomen accidentis sit inventum, ut albedo et album, sumptum solummodo praedicatur de subiecto, non substantivum; corpus enim album, non albedo dicitur.” Cf. also C26 (Ebbesen 1999, 279): “Ea igitur quae insunt quandoque praedicantur de subiecto nomine et non ratione, ut album de Socrate, quandoque praedicantur nec nomine nec ratione, ut principalia, scilicet albedo, nunquam nomine et ratione.”

² Cf. C20, fol. 151ra: “Alii vero sic exponunt IN PLURIBUS: id est in paucis, quia in paucis contingit neque nomen neque rationem praedicari; in omnibus enim nomen eorum quae in subiecto sunt de subiecto dicitur nisi illis solis quae nominibus denominative sumptis carent. Item, IN ALIQUIBUS sic exponunt: id est fere in omnibus. Sed molesta est et incongrua talis expositio, et magis litterae distortio quam expositio dicenda est.”

³ Note, however, that Boethius, in *Cat.* 185a Migne actually says: “Saepe autem ipsum nomen de subiecto praedicatur, ut quoniam album est in corpore, corpus album dicitur.”

LI Cat. 145.10–24.¹ And the claim that the definition of white cannot be the *ratio substantiae* of its substantial bearer is found at *LI Cat.* 144.16–20.² This, along with evidence from other sources, suggests that although the view is presented as common and was among the tenets of the *Porretani*, the primary target is Abelard and his

¹ See C16, 607.18–27. Cf. Abelard, *LI Cat.* 145.10–24 Geyer: “Potest etiam de sumptis accipi quantum ad subsistentes substantias. Nam aliquando sumpta nomina accidentium de substantiis praedicantur, aliquando non. Si enim tale est accidens quod substantiae per se insit, ut albedo homini, a quo non solum sustentatur, verum etiam per se ei inest atque ipsum proprie informat, sumptum ⟨ab⟩ albedine de homine praedicabitur. Si vero tale est, ut alio accidenti mediante insit, sicut claritas vel fortasse contrarietas quae mediante albedine insunt, eorum sumpta non necesse est praedicari de substantia sustentante; omne enim sumptum vocabulum secundum informationem rei simpliciter praedicatur, non secundum sustentationem. Unde albedo contraria dicitur secundum hoc quod informatur contrarietate, non corpus contrarium vocatur, quod contrarietate non informatur, licet eam quoque una cum albedine sustentet. Informari autem aliquo accidente subiecta materia non potest nisi ipsum per se habeat, non alio accidenti mediante.” I have added an *ab* before *albedine* at 145.15 and I have emended the non-sensical *sustentatione* at 145.18 to *sustentante*; *omne*. This latter emendation is based on C27 who hews so closely to Abelard here that one can in fact emend each of the two texts on the basis of the other. See C27, fol. 4rb–va: “Si{c} enim tale est accidens quod (quia *ms*) per se insit, ut albedo homini | quem nullo mediante informat, sumptum illius de ipsa substantia praedicatur, ut homo dicitur albus. Si vero tale est accidens quod (quia *ms*) alio mediante insit, sicut claritas vel fortasse contrarietas (qualitas *ms*), quae mediante albedine insint, eorum sumpta non est necesse praedicari de substantia sustentante (non enim dicitur corpus clarum vel contrarium). Omne ⟨enim⟩ sumptum nomen vel vocabulum secundum informationem rei simpliciter praedicatur, non secundum sustentationem, ut albedo est clara vel contraria.”

² C16, 608.1–4. Cf. Abelard, *LI Cat.* 144.16–20 Geyer: “Sed sive nomen de numero eorum quae in subiecto sunt, id est accidentia, vel vocabulum praedicetur de subiecto sive non, ratio substantiae numquam praedicari potest, quippe accidentale vocabulum, cum de fundamento in substantia non praedicetur, sua definitio non poterit esse ratio substantiae.” Again, I have emended Geyer’s text. The *res* at 144.20 is in fact a misreading of the manuscript, which has *rê*, that is to say *rem*, but this is clearly a scribe’s misreading of *rô*, that is to say, *ratio*.

followers.¹ Whoever the target is, however, it turns out that in the end the view serves mainly as a foil for Alberic's novel and striking claim (cf. (MA1) above) that "white" and "whiteness" signify distinct universals and that things that inhere in a subject are never predicated of this subject.

At 613.9, some are credited with the view that:

(Qui5) Only nouns (*nomina*) are primary substances

which makes them expound *aliquo homine* at 2a37 as *nomine alicuius hominis*. The target here is Abelard, who gives precisely this gloss of *aliquo homine*.² The commentator is indeed correct that Abelard, as he himself admits, has to change interpretive strategy at 2b1 and switch to a *in re* rather than *in voce* reading of Aristotle's text.³

At 622.13, some are credited with the claim that:

(Qui6) Primary substance and secondary substance are not substance

The intended target here is presumably those committed to (Qui1), but it might also include Abelard, according to whom, as noted above, the

¹ See C15 (Padua, Biblioteca Universitaria 2087, fols 1ra–48vb), fol. 14vb: "Et hoc est contra Abaelardum et alios qui dicunt omne accidens (esse) in subiecto. Secundum eos enim plura sunt illa quorum nomen de subiecto praedicatur quam quorum (quorum quam *ms*) nomen non praedicatur, ut album et nigrum, grammaticum, musicum et omnia denominativa. Dicunt namque quod "album" et "albedo" idem significant."

² Abelard. *LI Cat.* 146.31–32 Geyer: "ERGO ET DE ALIQUO HOMINE, id est de particulari nomine alicuius."

³ Abelard. *LI Cat.* 147.1–5 Geyer: "Postquam exemplificavit de his nominibus quae dicuntur de primis substantiis ut de subiectis, exemplificat de his quae sunt in primis substantiis ut in subiectis. Sed quia esse in subiecto proprie rerum est, transfert se ad res dicens, quia color est in corpore ut in subiecto, ergo in aliquo corpore, id est vel in hoc vel in illo fundatur. Locus a diverso vel a pari."

division of substance into primary and secondary substance is a division of an accident into accidents.

Finally, at 625.22, some are credited with the claim that:

(Qui7) Only genera, species and substantial differentiae are predicated univocally.

Again, the target is Abelard, according to whom only predicates that are predicated essentially (*in substantia*) of their subjects can be predicated univocally.¹ Thus, even though white is predicated of, say, Socrates and Plato in the same sense, it is not predicated of them univocally. Abelard is, in fact, aware that his interpretation of Aristotle is at odds with Porphyry's claim that proper properties (*propria*) are also predicated univocally, but suggests that Porphyry is perhaps using "univocal" in a less strict sense than Aristotle.² The author of CI6 rejects Abelard's essentialist reading of Aristotle's notion of univocity.

¹ See, e.g., Abelard, *LI Cat.* 143.11–17 Geyer: "Ostensis per descriptionem secundis substantiis, ostendit hanc earum proprietatem quod ipsae univoce praedicantur, quod est praedicari nomine et ratione data secundum substantiam, ut superius in definitione aequivocorum vel univocorum expositum est. Nec solum hoc secundis substantiis attribuit, verum etiam omnibus quae de subiecto dicuntur, hoc est quae in substantia praedicantur, ut supra quoque exposuimus." Cf. *ibid.* 117.20–24. See also *LI Isag.* 53.5–26 Geyer; *Logica Nostrorum* 552.1–5 Geyer.

² Abelard, *LI Cat.* 118.35–38 Geyer: "Cum autem Aristoteles univoca tantum dicat quantum ad rationem substantiae, strictius univoca accipit quam Porphyrius, ubi propria quoque univoce praedicari dicit, vel Boethius, qui divisionem accidentis in subiecta aequivocationis esse non dicit." Cf. Abelard, *LI Isag.* 100.31–101.2 Geyer: "COMMUNE EST AUTEM (I6.6). Videtur Porphyrius largius hic accipere 'praedicari univoce' quam <Aristoteles> in *Substantia*, ubi scilicet ait de subiectis non praedicari univoce. Sed nil obest si largius univocationem accipiat, sicut et Boethius, quando in *Divisionibus* divisionem accidentis in subiecta aequivocationis esse non dicit. Aristoteles enim ibi univoca non accipit nisi quantum ad rationem substantiae, id est ad definitionem datam secundum substantiam. Porphyrius vero hic sive Boethius ibi quamlibet definitionem accipit datam secundum nomen, sive secundum substantiam sit data sive non."

The results of this discussion of unnamed references to contemporaneous philosophers in C16 can then be summed up as in table 2:

Claim	Proponents
(Qui1)	Followers of William of Champeaux
(Qui2)	Abelard and his followers
(Qui3)	The <i>Melidunenses</i>
(Qui4)	The <i>Porretani</i> , Abelard and his followers, everyone
(Qui5)	Abelard
(Qui6)	Followers of William of Champeaux, Abelard
(Qui7)	Abelard

Table 2. Unnamed references to contemporaneous philosophers in C16

As was the case with the views explicitly attributed to Abelard and to the nominalists, all of these unascribed claims are mentioned in order for the author of C16 to disagree with them.¹

¹ The same goes for two views mentioned in additions to the text. First, in an addition found in the lower margin on fol. 146r, some are credited with the view that: (Qui8)* The universal *species* is predicated in “Human being is a species.” It is not really clear who the target is, but a version of the view is ascribed to James of Venice in the *Summa Sophisticorum Elenchorum* (De Rijk 1962, 356–58). In the present case, the view is contrasted with “our claim” (*dicimus*) that in the sentence in question it is rather predicated of an individual. Second, in an addition occupying c. 3 lines of blank space left by the scribe on fol. 147ra, some are credited with the claim that: (Qui9)* Differentiae are in a subject. This, of course, is the exact opposite of what Aristotle says at 5.3a21, and as it turns out, the claim is really introduced as a foil for “our claim” (*nos dicimus*) that no quality is a differentia. This suggests that the target here is Abelard and his followers, who explicitly claim that all differentiae are qualities; see Abelard, *LI Isag.* 87.4–5 Geyer: “omnes differentias qualitates esse auctoritas astruat”; C27, fol. 10va: “omnes differentiae qualitates sunt.” As is clear from *LI Cat.* 154.26–30 Geyer, however, Abelard does not actually seem to think that his view implies that differentiae are items that are in a subject. But one can see why someone would think so. See, for example, C20, fol. 152ra: “Secundum illos vero qui dicunt differentias substantiales esse qualitates non est verum quod dicit hoc non esse proprium substantiae sed etiam convenire

In conclusion, then, it may be said that the main target of the criticisms in C16 is Abelard and his followers. Besides the views of the *nominales*, tenets of other schools such as the *Melidunenses* and *Porretani* are also rebuked, as is a view found in commentaries presumably written by followers of William of Champeaux. By contrast, Alberic of Paris (the only contemporaneous philosopher besides Abelard to be mentioned by name) is hailed as a philosophical beacon of light, and it seems safe to conclude, as Marenbon and Iwakuma have proposed, that the philosophical allegiance of the author of C16 is with him. Indeed, as will also emerge in more detail below, he appears to have been a rather dedicated follower of the Albrican creed.

Turning to the references to authoritative texts found in C16, there are, as shown in table 3, fourteen such references.

Author	Text	References
Boethius	<i>De topicis differentiis</i>	2
—	<i>in Cat.</i>	2
—	<i>in Int.</i> ²	1
—	<i>in Isag.</i> ²	1
Cicero	<i>De inventione</i>	1
Porphyry	<i>Isagoge</i>	6
Priscian	<i>Institutiones</i>	1

Table 3. References to authoritative texts

None of these references are very surprising and many of them were standard in the commentary tradition. Thus, for example, the reference to Priscian is to his famous definition of the noun at *Inst.* 2.4.18. Several of the references are invoked as authoritative support for some of the views the author holds in direct opposition to one or more of the

differentiis non esse in subiecto. Cum enim secundum illos omnis differentia qualitas sit, omnis vero qualitas in subiecto sit, oportet secundum eosdem omnem differentiam in subiecto esse, cum nullum medium inter id quod est in subiecto et substantiam faciant."

other twelfth-century schools. Thus, as already mentioned, Boethius's second commentary on Aristotle's *On interpretation* is invoked as support for the view, contrary to (Qui1), that the division of substance into primary substance and secondary substance is a division of a genus into its species. Similarly, Boethius's second commentary on Porphyry's *Isagoge* is invoked in the discussion of (Voc2) to bolster the claim that *phoenix* is a universal. The reference to Cicero's *De inventione*, which might seem a bit more unexpected, serves to provide a counterinstance to (Voc1), and (Qui7) is countered with a reference to Porphyry's *Isagoge* 16.6–7. What this use of the authoritative sources underlines is, of course, that the author of C16 saw both himself and his rivals as carriers of the Aristotelian tradition. To some extent, in other words, the rivalry with the nominalists and other twelfth-century schools was a matter of Peripatetics fighting Peripatetics, and as such it also had a definite exegetical component. The merits of a given position had to be assessed not only philosophically, but also on the basis of how well it accorded with the foundational texts of the Aristotelian tradition.¹

3 C16 on Aristotle's *Categories*: Some Themes

Several of the key interpretive features of the exegesis of Aristotle's text presented in C16 have already been broached above, but it is worth presenting in brief outline some of the most distinctive ideas.

The aim of the Categories. In its present state, C16 does not contain a prologue and as a result there is no discussion of the general issues that twelfth-century commentators usually dealt with before they began commenting on a text: What is the aim (Gr. *skopos*, Lat. *intentio*) of the work under discussion, what is its subject matter, to which part of philosophy does it belong, etc. Nonetheless, in his discussion of the

¹ For more on the twelfth-century logical schools, see Iwakuma and Ebbesen 1992; Marenbon and Hansen 2022.

category of substance, the author of C16 does tell us what he takes the main concern of the *Categories* to be:

The whole doctrine of the categories is centrally concerned with two things, namely, that we know (1) which items can be predicated of which and (2) which items cannot.¹

The *Categories*, at bottom, is a text about predication. This general reading of the text is one that is found in a number of other commentaries associated with Alberic.²

Predication. According to the author of C16, various kinds of predication may be distinguished:

For a thing is predicated of a thing, as we have it here in Aristotle's text that the names of things are said of the subject of which the things themselves are said. A name, moreover, is predicated of a name, as we have it in the *Topics*. A name is predicated of a thing, as we have it here, but we have not yet found that a thing can be predicated of a name, unless one wants to say that the thing defined can be predicated of its definition.³

Predication may, in other words, be either (1) a relation obtaining between two items in the ontology (*res*), (2) a relation obtaining between two linguistic items (*nomina, termini*), or (3) a relation that cuts across the ontological/linguistic divide in such a way that a linguistic item is predicated of an item in the ontology. The author of C16 cites

¹ C16, 606.28–30: “in duobus tota praedicamentorum versatur doctrina, id est ut sciamus quae de quibus praedicari habeant et quae non...”

² See Hansen, forthcoming.

³ C16, 606.14–18: “Praedicatur enim res de re, quod habemus hic, quod nomina rerum dicuntur de subiecto de quo ipsae res dicuntur. Nomen etiam praedicatur de nomine, quod habemus in *Topicis*. Nomen de re, quod hic habetur. Quod res de nomine nondum novimus, nisi quis hoc dicere velit quod definitum de definitione.”

authoritative support for all three kinds of predication. *Categories* 5.2a19–27, the passage he is commenting on when making these remarks, is taken to provide evidence that Aristotle recognized both (1) and (3), and support for (2) is found in a passage from Boethius’s *De topicis differentiis* (1.4.15 Nikitas = 1175b Migne) in which it is stated that subject and predicate in a categorical statement are terms, which in turn are names and verbs. Apparently for the sake of completion, the author of C16 mentions that a fourth kind of predication may be envisaged, namely, (4) a relation that cuts across the ontological/linguistic divide in such a way that an item in the ontology is predicated of a linguistic item, but, he says, there seems to be no authoritative support for this type of predication. The author of C16, in sum, draws a clear distinction between (1) ontological predication and (2) linguistic predication, while also allowing for a hybrid (3). Presumably, (1) is the more fundamental relation. With respect to the hybrid (3), at least, it is reasonably clear from Aristotle’s remarks in the passage in question, that in the standard case “A” is predicable of B because A is predicated of B. And it seems likely that something similar is the case with respect to (2), such that, at least in the standard case, “A” is predicable of “B” because A is predicated of B.¹

Anti-nominalism. Although, as we have seen, the author of C16 holds that the *Categories* is a work centrally concerned with predication and accepts that one kind of predication is a relation between linguistic items, he vehemently rejects the idea that chapter 5 should be read as a discussion of such items. Although in the face of a passage such as 5.3b10–12, where Aristotle says that “every substance seems to signify a certain this,” the author of C16 does concede that the word “substance” can be used in the sense “noun signifying substance,” he insists that this is merely a metaphorical use of the word.² Crucially,

¹ On the passage in Aristotle, see Ackrill’s comments in Aristotle 1963, 82. For the central role played by predication in Alberic’s logic, see Donato, forthcoming (a).

² C16, 599.15–19. See also Marenbon 1992, 56.

as we saw above in his discussion of (MP1) and (Voc1), he is very keen to defuse the nominalist claim that species and genera are linguistic items (*nomina*) rather than things (*res*). Secondary substances, which are the species and genera of primary substances, are not, he insists, linguistic items, nor, as he points out in his discussion of (Qui5), should primary substances be construed as such.

Universals. Genera and species are, in the Aristotelian tradition, the paradigmatic examples of universals. As is clear from the above, the author of C16 was not a nominalist about universals, but some sort of realist. Judging from his reference to the “error of the Platonists,” who took “genera and species to have true being apart from individuals and be capable of remaining when the individuals are destroyed,” he was seemingly what would nowadays be called a moderate realist, but he does not elaborate on his view.¹ What he does elaborate on is his disagreement with the nominalists of his day about whether or not there can be universals that have only one presently existing individual instance, the famous example being the phoenix. The nominalists, as noted in the discussion of (Voc2) above, held as a school doctrine that this is not the case. Alberic, by contrast, held that it is.² The author of C16 toes the party line and argues that the nominalist view of the matter is incompatible with Aristotle’s claim at 5.2b22 that no species is more a substance than another.

Divisions of substance. At the beginning of chapter 5, Aristotle draws a fundamental distinction between primary and secondary substance. As noted above in the discussion of (Qui1), there was disagreement among twelfth-century commentators about how to understand

¹ C16, 614.6–9. For an attempt to assess what the Albrician view of universals was, see Donato, forthcoming (b).

² P25 (Berlin, Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, lat. fol. 624, fols 73vb–76rb), fol. 75ra–b: “Dicit magister Albericus quod universale potest esse contentum uno solo individuo.” For more references to this disagreement between the nominalists and the *Albricani*, see De Rijk 1966, 27–29; Iwakuma 2013, 38–40. For P25, see Marenbon 2018, 186.

this division. As several scholars have noted, the view endorsed by the author of C16, that it is a division of a genus into species, is commonly found in texts associated with Alberic.¹ C16 elaborates on this division at some length, but also mentions an alternative division, namely the division of substance into corporeal substance and incorporeal substance. As scholars have also noted, it was a matter of controversy between Abelard and Alberic whether this latter division was exhaustive of the domain of substance.² Alberic held that it was, and the author of C16 follows suit by arguing that both the division of substance into primary and secondary substance and the division into corporeal and incorporeal substance exhaust the domain.³ That said, the discussion of how to divide the category of substance found in C16 is perhaps the most perplexing part of the commentary, not least because of the author's commitment to a very curious breed of individuals. The starting point, for which he argues at some length, is the claim that a statement such as "This species *human being* is a species" is a singular one whose subject term stands for an individual. The general idea is explicitly attributed to Alberic in one source, and, as Yukio Iwakuma has pointed out, it is ubiquitous in text associated with him.⁴ The author of C16 is keen to accommodate these strange individuals in his divisions of substance and explicitly states at the end of his discussion, that they are incorporeal primary substances, but as he seems to place similar individuals also under secondary substance, it remains rather

¹ Marenbon 1992, 56; Iwakuma 2013, 36–38.

² De Rijk 1966, 24–27, 29; Iwakuma 2013, 38–40. See also Cameron 2015.

³ P25 (Berlin, Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, lat. fol. 624, fols 73vb–76rb), fol. 74vb: "Dict magister Albericus quod nulla substantia est quae non sit corporea vel incorporea." C16, 600.13–18.

⁴ C29 (Vienna, Österreichische Nationalbibliothek 2486, fol. 4r): "'Homo est species' ... secundum magistrum Albericum individuum subicitur nec de universali (universale *ms*) aliquid praedicatur, immo de individuo." See Iwakuma 2013, 38.

obscure precisely how this rather striking aspect of his theory is to be understood.¹

Non-substances. Another striking aspect of the interpretation advanced in C16 is the commitment to (MA1), Alberic's view that two distinct universals are signified by an abstract term, such as "whiteness," and the corresponding concrete term, in this case "white."² Alberic took his cue, it seems, from Aristotle's distinction between blindness and being blind at *Categories* 10.12a35–b5, and argued that, contrary to what is commonly held, "white" does not predicate the property *whiteness* but a distinct universal *white* (which may seemingly be defined as "colored by whiteness").³ The distinction results in two types of non-substances: (1) those that inhere in a subject (*sunt in subiecto*) and (2) those that attach to a subject (*assistunt subiecto*). Items of the latter type are also described as items that are predicated in adjunction (*adiacenter*) of the subject and are said to be universals of the remaining three types listed by Porphyry: differentia, proprium and accident.⁴ Type (1) items are as a rule not predicated of their subjects of inherence, whereas type (2) items are predicated of the subjects to which they attach.⁵ Socrates, say, is not whiteness, he is white. (1) and (2) are thus distinct, but they are clearly not unrelated. In fact, *white* seemingly attaches to Socrates only because *whiteness* inheres in him. Items of type (2), we may say, are supervenient on items of type (1). Indeed, as is clear from other Albrician sources, type (2) items as a rule belong to the same non-substantial category as the type (1) items on

¹ C16, 600.22–602.21. Iwakuma 2013, 38 thinks that the view "has little ontological implication." This seems questionable given that the view appears to commit the Albrician to a vast, if not infinite, number of such incorporeal substances.

² On later medieval discussions of abstract and concrete accidental terms, see Ebbesen 1988.

³ See C16, 608.2.

⁴ C16, 599.5–6.

⁵ This does not mean that type (1) items are not predicated at all. The universal *whiteness*, to take the example at hand, is of course predicated of particular instances of whiteness.

which they supervene. The category of quality, for example, comprises both qualities (e.g. whiteness) and qualia (e.g. white); the category of relations comprises both relations (e.g. similarity) and relatives (e.g. similar).¹

As this brief outline of some of the key interpretive ideas in C16 has shown, the author's approach to Aristotle's text is in many ways demonstrably Albrican. The approach has several remarkable features and wide-ranging consequences for the theory of categories, but due to its incomplete state, C16 does not, so to speak, allow us to see the full metaphysical picture. It is, nevertheless, a very valuable source, which in conjunction with other commentaries by followers of Alberic still to be edited will help us reconstruct the ontology of this *nominalis sectae acerrimus impugnator* in more detail.

4 The Edition of C16

I have transcribed the text from digital high-resolution color images of the manuscript in combination with older digital black and white images. In certain difficult cases, I have checked the actual manuscript. I have imposed a classifying orthography (usually that of Lewis & Short's *A Latin Dictionary*) on the text, as well as my own punctuation, paragraphing, and division into subsections. For each subsection I have devised and supplied a heading in **bold font**.

The text of the manuscript is generally sound, and the relatively low number of scribal errors (some of which have been corrected by the scribe *in scribendo*) suggests that it is a copy not far removed from the original. On three occasions, the scribe has left some blank space (between 1 and 3 lines) in the text; on the first and last of these occasions, someone else has subsequently filled in some text, while on the second a note in the margin reads "Nothing is missing" (*Nihil deest*). At six other occasions, some text has been added either in the margins or

¹ See Hansen 2022, 253–54.

between the lines. It is difficult to determine whether any of these additions actually belong in the text. However, none of them are in any obvious way omissions due to a scribal error (e.g. *saut du même au même*); all of them (including the two added in the blank spaces left by the scribe) are free-standing and complete syntactical units (sentences or short paragraphs); none of them are actually required for the surrounding text to make sense; a few of them repeat points made elsewhere in the text; and one of them seems to directly contradict claims made elsewhere in the commentary. In other words, they could very well be accretions rather than original parts of the text, even the ones added in the two blank spaces left by the scribe. Some, if not all of them, may have been found between the lines or in the margins of the exemplar the scribe was copying from, or on slips inserted into it, and he might have been uncertain whether they belonged in the text or not (hence the blank spaces), but it is hard to say exactly what has happened. I have preferred to err on the side of caution and relegated all of them to the critical apparatus.

I use $\langle \ \rangle$ for conjectural additions, $\{ \ \}$ for conjectural deletions, and $[\]$ for supplements in cases where physical damage or wear has made the manuscript illegible. I use footnotes to signal where my text differs from the reading of the manuscript (except for orthographical differences) and for references to other texts. There is no preexisting edition of C16, but a provisional transcription has previously been made by Yukio Iwakuma, who has generously shared it with other scholars. In cases where my edition contains a non-trivial emendation that has already been proposed by Iwakuma in his transcription, this is also signalled in the footnotes.

The Latin translation of Aristotle's text used by the author of C16 is a version of the *editio composita*. He is not, however, always consistent and on occasion one and the same *lemma* takes different forms at different places. In several cases where the text he cites differs from the text as constituted by Minio-Paluello, his reading can be found either in the *translatio Boethii* or among the variant readings found in

Minio-Paluello's apparatus (most frequently it appears to coincide with the reading of *Ch*). I use SMALL CAPITALS to mark these Aristotelian lemmata (the manuscript uses underlining), and for each lemma I supply a reference to Bekker's edition of Aristotle.

Bibliography

Manuscripts

- Assisi, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco 573
 Berlin, Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, lat. fol. 624
 London, British Library, Royal 7 D XXV
 Milan, Archivio Capitolare della Basilica di Sant' Ambrogio M 2
 Milan, Biblioteca Ambrosiana M 63 sup.
 Oxford, Bodleian Library, Digby 174
 Padua, Biblioteca Universitaria 2087
 Paris, Bibliothèque de l' Arsenal 910
 Paris, Bibliothèque nationale de France, lat. 17813
 Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Reg. lat. 230
 Vienna, Österreichische Nationalbibliothek 2486

Primary Sources

- Anonymous. 1983. *Compendium logicae Porretanum*, ed. S. Ebbesen, K.M. Fredborg, and L.O. Nielsen. "Compendium logicae Porretanum ex Codice Oxoniensi Collegii Corporis Christi 250: A Manual of Porretan Doctrine by a Pupil of Gilbert's." *Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge Grec et Latin* 46: 1–93.
- Anonymous. 2017. *Introductiones Montane Maiores*, ed. E.P. Bos and J. Spruyt. Leuven: Peeters.
- Aristotle. 1831. *Opera*, ed. I. Bekker, vol. 1. Berlin: Reimer. Repr. 1970. Berlin: De Gruyter.
- Aristotle. 1961. *Categoriae vel Praedicamenta: Translatio Boethii, Editio Composita, Translatio Guillelmi de Moerbeka, Lemmata et Simplicii Commentario decerpta, Pseudo-Augustini Paraphrasis*

- Themistianana*, ed. L. Minio-Paluello. Aristoteles Latinus I. Bruges: Desclée de Brouwer.
- Aristotle. 1963. *Categories and De interpretatione*, Trans. J.L. Ackrill. Oxford: Clarendon Press.
- Boethius. 1847. *Opera Omnia*, ed. J.-P. Migne. Paris: Migne. Repr. 1979. Turnhout: Brepols.
- Boethius. 1877–80. *Commentarii in librum Aristotelis ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ*, ed. K. Meiser. Leipzig: Teubner.
- Boethius. 1906. *In Isagogen Porphyrii commenta*, ed. S. Brandt. Wien: Tempsky.
- Boethius. 1990. *De topicis differentiis*, ed. D.Z. Nikitas, *Boethius, De topicis differentiis και οί βυζαντινές μεταφράσεις τῶν Μανουήλ Όλοβόλου και Προχόρου Κυδώνη*. Athens: Academy of Athens.
- Cicero. 1915. *Rhetorici libri duo qui vocantur De inventione*, ed. E. Stroebel. Leipzig: Teubner.
- John of Salisbury. 1991. *Metalogicon*, ed. J.B. Hall and K.S.B. Keats-Rohan. Turnhout: Brepols.
- Peter Abelard. 1919–33. *Peter Abaelards philosophischen Schriften*, ed. B. Geyer. 4 vols. Münster: Aschendorff.
- Porphyry. 1887. *Isagoge*, ed. A. Busse. Berlin: Reimer.
- Priscian. 1855–59. *Institutiones grammaticae*, ed. M. Hertz. 2 vols. Leipzig: Teubner.

Secondary Sources

- Cameron, M. 2015. “The Logic of Dead Humans: Abelard and the Transformation of the Porphyrian Tree,” *Oxford Studies in Medieval Philosophy* 3: 32–63.
- De Rijk, L.M. 1962–67. *Logica Modernorum: A Contribution to the History of Early Terminist Logic*. 2 vols. Assen: Van Gorcum.
- De Rijk, L.M. 1966. “Some New Evidence on Twelfth-Century Logic: Alberic and the School of Mont Ste Geneviève (Montani).” *Vivarium* 4: 1–57.

- Donato, E. Forthcoming (a). “Alberic the Logician.” *Journal of the History of Philosophy*.
- Donato, E. Forthcoming (b). “A Tract on Universals from the School of Alberic of Paris.”
- Ebbesen, S. 1988. “Concrete Accidental Terms: Late Thirteenth-Century Debates about Problems Relating to Such Terms as ‘Album’.” In *Meaning and Inference in Medieval Philosophy*, ed. N. Kretzmann. Dordrecht: Springer. Repr. in S. Ebbesen. 2009. *Topics in Latin Philosophy from the 12th–14th Centuries. Collected Essays of Sten Ebbesen Volume 2*, 109–151. Farnham: Ashgate.
- Ebbesen, S. 1999. “Anonymus D’Orvillensis’ Commentary on Aristotle’s *Categories*.” *Cahiers de l’Institut du Moyen-Âge Grec et Latin* 70: 229–423.
- Hansen, H. 2022. “This Woman is a Father? The Albricani on a Puzzle about Relations.” *Vivarium* 60: 248–70.
- Hansen, H. Forthcoming. “Alberic of Paris on Aristotle’s *Categories*: Some Fragmentary Evidence.” *Cahiers de l’Institut du Moyen-Âge Grec et Latin*.
- Hunt, R. W. 1950. “Studies on Priscian in the Twelfth Century II: The School of Ralph of Beauvais.” *Mediaeval and Renaissance Studies* 2: 1–56. Repr. in R. W. Hunt. 1980. *The History of Grammar in the Middle Ages: Collected Papers*, ed. G.L. Bursill-Hall, 39–94. Amsterdam: John Benjamins.
- Iwakuma, Y. 1992. “‘Vocales,’ or early Nominalists.” *Traditio* 47: 37–III.
- Iwakuma, Y. 2003. “William of Champeaux on Aristotle’s *Categories*.” In *La tradition médiévale des catégories (XXIIe-XVe siècles)*, ed. J. Biard and I. Rosier-Catach, 313–28. Leuven: Peeters.
- Iwakuma, Y. 2013. “Alberic of Paris on Mont Ste Geneviève against Peter Abelard.” In *Logic and Language in the Middle Ages*, ed. J.L. Fink, H. Hansen, and A.M. Mora-Márquez, 27–47. Leiden: Brill.

- Iwakuma, Y. and S. Ebbesen. 1992. "Logico-Theological Schools from the Second Half of the 12th Century: A List of Sources." *Vivarium* 30: 173–215.
- Luscombe, D.E. 1969. *The School of Peter Abelard: The Influence of Abelard's Thought in the Early Scholastic Period*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marenbon, J. 1992. "Vocalism, Nominalism and the Commentaries on the *Categories* from the Earlier Twelfth Century." *Vivarium* 30: 51–61.
- Marenbon, J. 1993. "Medieval Latin Glosses and Commentaries on Aristotelian Logical Texts, Before c. 1150 AD." In *Glosses and Commentaries on Aristotelian Logical Texts: The Syriac, Arabic and Medieval Latin Traditions*, ed. C. Burnett, 77–127. London: The Warburg Institute.
- Marenbon, J. 2013. "The Tradition of Studying the *Categories* in the early Middle Ages (until c. 1200): A Revised Working Catalogue of Glosses, Commentaries and Treatises." In *Aristotle's Categories in the Byzantine, Arabic and Latin Traditions*, ed. S. Ebbesen, J. Marenbon, and P. Thom, 139–73. Copenhagen: The Royal Danish Academy of Sciences and Letters.
- Marenbon, J. 2018. "The *Isagoge* in the Latin Tradition until c.1200," *Medioevo* 43: 151–88.
- Marenbon, J. and H. Hansen. 2022. "Introduction: Special Issue on the Twelfth-Century Logical Schools." *Vivarium* 60: 113–36.
- Martin, H. 1886. *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque de l' Arsenal*, vol. 2. Paris: E. Plon, Nourrit & Cie.
- Resnick, I. M. 1997. "Odo of Tournai, the Phoenix, and the Problem of Universals." *Journal of the History of Philosophy* 35: 355–74.

**Commentarii Anonymi in
Categorias Aristotelis Fragmentum (C16)**

CAPITULUM 5

| 145ra | Praemissis quibusdam quae ad praedicamenta necessaria sunt, de ipsis tractare incipit. Agit autem de praedicamento substantiae antequam de aliis. Substantia enim prior est omnibus aliis quae sequuntur natura et doctrina.

5 Natura quia omnia alia aut sunt in primis aut praedicantur de ipsis nec praeter substantiam possunt existere, quod ipse in sequentibus demonstrat, dicens: “Destructis primis substantiis, impossibile est aliquid aliorum esse,” et iterum: “Omnia alia a primis aut sunt in ipsis aut praedicantur de ipsis.”¹

10 Sed videntur substantiae non esse priores quantitibus. Non enim potest esse substantia nec etiam res aliqua nisi sit sub numero vel una vel plures. Sed patens est quod priores sunt substantiae illis, cum omnia subiecta² priora sint rebus quae sunt in ipsis, et cum substantiae causae sint quantatum, non quantitates substantiarum; ex motu enim
15 substantiarum variantur quantitates circa ipsas et innascuntur et pereunt, ut si quis duas substantias coniungat, fit ibi unitas, si vero disiungantur perit unitas et innascitur quantitas alia; et sic in ceteris.

Prior est etiam doctrina cum primitus occurat sensibus, ex cuius notitia etiam reliqua dinoscuntur.

20 Agit autem hoc modo de praedicamento substantiae {hoc modo}. Primo definit primam substantiam et secundam, postea assignat proprietates quae non solis substantiis conveniunt, et in fine assignat proprie proprium substantiae quod omni substantiae convenit.

¹ Arist. *Cat.* 5.2b4–6

² subiecta] substantia *ms*

De diversis significationibus

“Substantia” hoc nomen diversas habet acceptiones. “Substantia” enim significat rem per se existentem. Et secundum hoc nomen est generalissimi. Per se dicitur existere ad remotionem eorum quae sunt
 5 in subiecto vel assistunt subiecto, id est praedicantur adiacenter de subiecto, ut differentiae, propria, accidentia. Per se enim existere solius Dei est, sed “per se” haec removet quae diximus.

Rursus significat “substantia” rem suppositam locutioni. Unde Priscianus dicit nomina¹ significare substantiam, ut² cum dicit: “Nomen
 10 significat substantiam cum qualitate,”³ id est rem suppositam locutioni.

Significat etiam tantum quantum “suppositum.” Et secundum hoc est nomen adiectivum et dicitur magis et minus. Unde Aristoteles: “Species⁴ magis est substantia quam genus.”⁵

15 Accipitur etiam substantia pro nomine significante substantiam, sed non est significatio, immo translatio. Unde Aristoteles dicit: “Omnis substantia videtur et hoc aliquid significare,” id est omne nomen significans substantiam, “et in primis quidem substantiis verum est et indubitabile,”⁶ id est in nominibus primarum etc.

20 De divisione substantiae

Aristoteles primam substantiam et secundam definiendo hanc innuit divisionem substantiae: Substantia alia prima, alia secunda. Et Boethius eam ponit in commento.⁷

¹ nomina] pronomina *ms*

² ut] vel *ms*

³ Prisc. *Inst.* 2.4.18 Hertz

⁴ species] sspecies *ms*

⁵ Arist. *Cat.* 5.2b7–22 Bekker

⁶ Arist. *Cat.* 5.3b10–12 Bekker

⁷ Boeth. *in Cat.* 182a–b Migne

Quaeritur autem cuiusmodi sit haec divisio. Alii dicunt quod est subiecti in accidentia.¹ Nos vero dicimus quod est divisio generis in species; quod Alexander et Porphyrius in commento super *Peri hermenias* testantur.² Qui autem dicunt non esse divisionem generis in species nec primam nec secundam substantiam substantias dicunt. Sed si prima substantia substantia non est, male dicit Aristoteles substantiam primam proprie et principaliter substantiam;³ et in sequentibus secundum hoc male dicit: “Commune est omni substantiae in subiecto non esse, quia primae et secundae.”⁴

10 Quaeritur ergo si sint species subalternae. Respondemus ergo quod species subalternae sunt et possunt dividi per species usque ad individua.

Dividitur etiam substantia in corpoream et incorpoream. Sed hae divisiones mutuo se continent. Verum est enim quod omnis substantia 15 incorporea est secunda vel prima substantia, et omnis substantia corporea est prima substantia, et omnis secunda substantia incorporea est, et omnis prima substantia est corporea vel incorporea, et ita continent se et continentur a se.

Dividitur autem, ut diximus, substantia in primam et secundam, et 20 est divisio per species. Quod probat ratio, etsi auctoritas taceat. Praedicantur enim in quid de his de quibus praedicantur.

Fit autem divisio sic: Secunda substantia alia generalis, alia specialis. Specialis secunda substantia est species specialissima, et dividitur in haec individua, id est⁵ alia haec species *homo*, alia haec species 25 *anima*, alia haec species *bos*, et sic in ceteris.

¹ Anon. C7, fol. 24rb Bibliothèque nationale de France, lat. 17813; Anon. C8, fol. 44vb Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Reg. lat. 230; Anon. C14, fol. 19va Assisi, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco 573. Cf. Abael. *LI Cat.* 141.26–27 Geyer

² Boeth. *in Int.*² 16.6–18.26 Meiser

³ Arist. *Cat.* 5.2a11–14 Bekker

⁴ Arist. *Cat.* 5.3a7–21 Bekker

⁵ id est] *s.l. ms*

Quod haec sint individua quae hic subiciuntur cum dico: "Haec species *homo* est secunda substantia specialis," ratio probat, quia de uno solo potest dici quod sit haec species *homo*, et haec propositio singularis est, quia singulare sub- | 145rb | -bicitur et agitur de hac specie
 5 *homo*, et ubicumque agitur determinate vel de aliquo singularium vel de aliquo universalium singularis est propositio, ut hic: "Haec species *homo* est secunda substantia." Hic subicitur individuum, sed de alio agitur, nec *individuum* potest praedicari de hoc quod ibi subicitur, sed tamen potest agi de hoc et aliud individuum subici, ut si dicam: "Hoc
 10 individuum est individuum," hic subicitur aliud individuum; et in tertia propositione subicietur aliud individuum et agetur de individuo propositionis secundae, ut si dicam: "Individuum quod subicitur in secunda propositione est individuum," et ita numquam subicietur de quo agetur, nec est inconueniens. Vel potest dici quia in tertia propositione
 15 vel in quarta idem subicitur de quo agitur.

Potest etiam probari secundum principia artis quod individuum subicitur, quia quicquid de praedicato, et de subiecto.¹ Si autem dicamus quod ibi praedicatur aliquid de hac specie *homo*, cum dico "est secunda substantia" vel "est species," oportet quod praedicetur de aliqua
 20 parte ipsius. Sed hoc falsum est, quia veraciter removetur ab omni parte ipsius, a Socrate et Platone, et etiam ab ipsa specie removetur universaliter: "Nullus homo est species" vel "secunda substantia" vel "praedicatur de pluribus." Et ita habemus quod individuum subicitur.

Potest etiam alia ratione perpendi, quia cum secunda substantia sit
 25 genus, oportet quod dividatur usque ad individua, quia numquam terminatur divisio generis in universalia, et praedicatur de aliquibus individuis, sed non² nisi de istis, quod patens est; et sic in huiusmodi propositionibus individua subiciuntur, ut cum dico: "Animal est genus," "Substantia hoc ipsum est secunda substantia," quia aliter habere-
 30 remus quod species praedicaretur de genere, ut in praedicta

¹ Arist. *Cat.* 3.1b10–12 Bekker

² sed non] *in marg. ms*

propositione. Nec est inconueniens si individuum aliquod genus vel aliquam speciem destructum destruit.

Specialis secunda substantia alia continetur sub incorporeo, alia sub corporeo. Illa quae continetur sub incorporeo alia haec species *anima*,
 5 alia non. Quae continetur sub corporeo alia sub animato, alia sub inanimato. Sub animata alia sub sensibili, alia sub insensibili. Sub¹ sensibili alia sub rationali animali, alia sub irrationali. Sub rationali alia haec species *homo*, alia haec *deus*. Sub irrationali alia haec species *bos*, alia haec species *aquila*.

10 Secunda substantia generalis alia praedicatur de corporeis, alia de incorporeis. De corporeis alia de animatis, alia de inanimatis. De animatis alia de sensibilibus, alia de insensibilibus tantum. De sensibilibus alia hoc genus *rationale animal*, alia hoc genus *irrationale animal*. De insensibilibus alia hoc genus *lapis*, alia aliud. Et haec sunt individua
 15 quae subiciuntur illi generi, et agitur de universalibus.

Prima substantia alia corporea, alia incorporea. Corporea idem est² quod corpus, et eandem habet divisionem. Incorporea autem alia spiritus, alia extremae partes corporum in quibus ultimo omne corpus dividitur, alia quae subicitur quando agitur determinate de aliquo
 20 universali primi praedicamenti, ut “Haec species *homo* est species.” Hactenus.

De definitionibus primae et secundae substantiae

SUBSTANTIA EST QUAE etc. (5.2aII) Determinat quid sit prima, quid secunda substantia, ac si praemisisset istam divisionem. Prius quid sit
 25 prima, quia de ipsa habetur prima cognitio, ita dicens: SUBSTANTIA QUAE DICITUR PROPRIE ET PRINCIPALITER ET MAXIME. Et per hoc totum innuit primam substantiam, quae dicitur PROPRIE substantia, quoniam ipsa proprio nomine appellatur et ut hoc aliquid significatur; PRINCIPALITER dicitur substantia, quia destructis eis impossibile est aliquod

¹ sub] animato *add. sed canc. ms*

² est] *iter. ms*

aliorum esse; MAXIME dicitur substantia, quia omnibus aliis est subiecta et omnia alia aut praedicantur aut sunt in ipsa. QVAE NEQUE DE SUBIECTO DICITUR, quasi dicat: substantia prima est res illa quae neque de subiecto dicitur, per quod differt ab omnibus universalibus, NEQUE IN
 5 SUBIECTO EST, per quod differt ab aliis omnibus quae sunt in primis substantiis ut in subiectis, ut ab hac albedine et ab hac nigredine.

Quaeritur utrum sit convertibilis haec definitio primae substantiae: “quae neque de subiecto dicitur neque in subiecto est.”

Sed non est convertibilis definitio, ut quibusdam¹ videtur, nisi ita
 10 dicatur: Substantia prima est substantia illa quae neque de² subiecto dicitur etc.

Sed nihil valet quod sequitur secundum hoc, NEQUE IN SUBIECTO EST, cum superius dictum sit nullam substantiam esse in subiecto.

Videtur autem idcirco non esse convertibilis nisi intelligatur “substantia,” quia accidens particulare nec in subiecto est neque de subiecto dicitur, cum non sit universale.

Nos autem dicimus quia illud accidens particulare dicitur de subiecto, id est de altero a se, et ita non est prima substantia. Vel dici³ potest quia accidens particulare ut universale significatur, non ut hoc aliquid.
 20 Illa autem lectio vitiosa est cum dictum ⟨sit⟩: “Substantia prima est substantia illa quae neque de subiecto dicitur etc.,” cum nulla substantia sit in subiecto ad quam faciat differentiam, velut si dicam: “Socrates est homo ille qui non est lapis et est albus.” Sed hoc valde vitiosum est, cum nullus homo sit⁴ lapis.⁵

¹ Abael. *LI Cat.* 142.8–12 Geyer; Anon. D’Orvillensis *in Cat.* (C26) 277 Ebbesen; Anon. *in Cat.* (C27) fol. 3vb Milan, Archivio Capitolare della Basilica di Sant’Ambrogio M 2

² de] in *ms*

³ dici] *coni. Iwakuma* : dicit *ms*

⁴ homo sit] *inv. ms*

⁵ lapis] *hic fere 1.2 lineam vacuum reliquit scriba* : secundum magistrum Petrum sunt quaedam universalialia ut non-homo, non-lapis, accidens, vir et huiusmodi quae neque sunt in subiecto neque dicuntur de subiecto, et ad ista removenda repetit substantiam in praedicato; nos autem dicimus illa praedicari de subiecto *add. ms.*

UT ALIQUI HOMO etc. (5.2a13) Ponit exempla.

SECUNDAE AUTEM SUBSTANTIAE etc. (5.2a14) Post definitionem primarum substantiarum definit secundas substantias, dicens: Hae sunt primae, sed sunt secundae species quae solas primas continent et genera illarum (tantum, intellige). Et hoc est contra¹ | 145va | illos² qui dicunt quod omnes species et omnia genera sunt secundae substantiae. Sed secundum hoc nihil valet determinatio quae sequitur: SECUNDAE SUBSTANTIAE DICUNTUR SPECIES IN QUIBUS ILLAE INSUNT QUAE PRINCIPALITER DICUNTUR³, cum omnes species sint secundae substantiae; 10 quod omni caret ratione. Et nota quia per primam quam iam definierat definit secundam, et hac causa praemisit de prima.

Quaeritur de hac definitione secundarum substantiarum utrum solis his conveniat quae sunt in praedicamento substantiae. Sunt enim quaedam genera quae species habent continentes primas substantias, 15 quae sunt *res dicta de subiecto*, *res non dicta de subiecto* et *res non existens in subiecto*. De quibus quaestio est utrum secundae sint an non. Videntur enim esse secundae substantiae ex hac definitione. Sed rursus videretur inconueniens non omnes substantias in praedicamento substantiae collocari aut in eodem praedicamento quattuor esse generalissima profiteri, quorum alterum necessario sequeretur si secundas 20 substantias diceremus. Quare aut dicantur non esse secundae substantiae aut definitio sic intelligatur: Illae species sunt secundae substantiae in quibus solae primae insunt et genera quae illas solas species continent. Vel si dicantur esse secundae substantiae, dicatur quod non 25 omnes secundae substantiae sunt in praedicamento illo.

UT ALIQUIS HOMO etc. (5.2a16) Post definitionem ponit exempla, dicens: In secundis sunt primae ut aliquis homo in homine. Vel aliter: Secundae substantiae et species tales et genera illarum, ut homo et animal, quia in homine est aliquis homo et animal est genus eius.

¹ et hoc est contra] *iter. ms*

² Cf. Anon. *Secta Meliduna* #35 (De Rijk 1967, 2.1:284); Anon. *Ars Meliduna* (De Rijk 1967, 2.1:314)

³ dicuntur] *scripsi cum fonte : insunt ms*

IN SPECIE QUIDEM EST IN HOMINE (5.2a16), id est sub ea continetur. Haec locutio hic concedenda est, per se autem non, nec ideo dicas aliquid esse in aliquo.

SECUNDAE ERGO SUBSTANTIAE DICUNTUR, UT EST HOMO et ANIMAL
5 (5.2a17). Syllogismus est in prima figura in modo nullo, qui est huiusmodi: Species in quibus insunt primae et harum genera sunt secundae substantiae; sed homo est species in quibus insunt primae et animal est genus eius; ergo homo et animal sunt secundae substantiae.¹

10 De proprietatibus primae et secundae substantiae

MANIFESTUM EST AUTEM etc. (5.2a19). Post definitiones primae et secundae substantiae, proprietates earum ostendit, demonstrans qualiter de primis substantiae secundae praedicantur, ita scilicet quod nomen earum et ratio de subiecto praedicetur. Ad quod manifestius ostenden-
15 dum dicit generaliter de omnibus quae de subiecto dicuntur, quod ipse ex his quae supra dixit manifestum dicit esse, id est ex univocorum definitione, quae docuit ea quae sub aliquo universali sunt univocata nomen idem habere secundum eandem² rationem. Unde cum sit manifestum sub illis quae de subiecto dicuntur ipsa subiecta univocari, pla-
20 num est nomen eorum et rationem de subiecto praedicari. Manifestum est autem et hoc ex regula superius data, quae est: “Quando alterum etc.”³ Ex hoc enim scimus quod nomen, cum dicatur de re cuius nomen est, et ratio, praedicantur etiam de subiecto illo de quo res illa praedicatur. Possumus etiam dicere quod ex exemplis supra positus est ma-
25 nifestum⁴. Cum enim vel secundarum substantiarum vel eorum quae de subiecto <dicuntur> exempla talia poneret, quorum et nomen et ratio

¹ substantiae] *hic fere 1.25 lineam vacuum reliquit scriba : nihil deest add. in marg. ms*

² eandem] *diversam a.c. ms*

³ Arist. *Cat.* 3.1b10–12 Bekker

⁴ manifestum] *possumus etiam dicere add. sed canc. ms*

de subiecto praedicabatur, manifestum fecit quod nomen et ratio eorum quae de subiecto ⟨dicuntur⟩ de ipso habeant dici.

QUONIAM EORUM (5.2a19), universalium scilicet, quae tamquam universalia, non ut hoc aliquid, significantur.

5 NECESSE EST ET NOMEN ET RATIONEM (5.2a20) Per NOMEN intellige aliquem terminum per quem¹ possit praedicari universale illud. Non enim omnia universalia habent nomina vel rationes. Ergo non omnia praedicantur nomine et ratione de subiecto—quod falsum est. Sic enim accipit NOMEN ut diximus. RATIONEM vero intellige illud esse quod
10 inest rei secundum quod potest assignari definitio.

Per hoc quod dicit ⟨quod⟩ nomen eorum et ratio de subiecto praedicatur, habemus auctoritatem Aristotelis quod nomen de re praedicatur; subiectum enim res est, sicut exempla demonstrant superius posita. Praedicatur enim res de re, quod habemus hic, quod nomina rerum dicuntur de subiecto de quo ipsae res dicuntur. Nomen etiam praedicatur
15 de nomine, quod habemus in *Topicis*.² Nomen de re, quod hic habetur. Quod res de nomine nondum novimus, nisi quis hoc dicere velit quod definitum de definitione.

UT DE SUBIECTO ALIQUO (5.2a21) Ponit exemplum.

20 QUIDAM ENIM HOMO (5.2a25) Commendatio exempli. Et est illatio a parte: Vere nomen, quia istud, “homo” scilicet, et vere ratio, quia ista, “animal rationale mortale” scilicet. Vel a causa potest esse illatio sic: Vere nomen hominis et ratio praedicatur de quodam homine, quia quidam homo est homo, et animal rationale mortale, quia est homo, est
25 causa quare hoc nomen “homo” praedicatur de ipso.

QUARE NOMEN ET RATIO (5.2a26) A parte, quia haec ratio et hoc nomen.

EORUM VERO QVAE SUNT etc. (5.2a27) Quoniam in duobus tota praedicamentorum versatur doctrina, id est ut sciamus quae de quibus
30 praedicari habeant et quae non, ostenso quod secundae praedicantur

¹ quem] quod *a.c. ms*

² Boeth. *Top. Diff.* I.4.15 Nikitas

de primis et quo modo, ostendit quae de quibus praedicari non possint, scilicet ea quae in eis sunt de eis praedicari non possunt. Ubi enim dicitur quod eorum ratio de subiecto praedicari non possit,¹ manifeste ostendit quod nec ipsa praedicari possunt de eis. Sed quia saepe inter-

5 cidit aequivocatio ita ut idem nomen aequivoce significet subiectum et ipsam rem quae est in subiecto, ut album et triangulum (unde Porphyrius: | I45vb | “album speciem coloris, triangulum figurae”²), dicit quod nomen idem eorum potest praedicari aliquando de ipso sub-

iecto.

10 Sunt autem quidam³, quorum sententiae fere omnes consentire solebant, qui dicunt per hoc nomen “album” idem significari cum dicitur “album” pro albedine et pro re alba. Secundum quos idem praedicatur cum dicitur: “Hoc est album” et “Hoc est albedo.” Et hii dicunt quoniam fere omnia quae in subiecto sunt nomine praedicantur de subiec-

15 to et non ratione substantiae. Cum enim sit *albedo* species, praedicatur de subiecto in quo est nomine solo, quia cum habeat rationem substantiae, hanc scilicet: color faciens album, hac non potest praedicari de subiecto in quo est. Quod autem dicitur hic IN PLURIBUS NEQUE NOMEN NEQUE RATIO PRAEDICATUR (5.2a28), ideo dictum est secundum eos

20 quoniam sunt quaedam in primis substantiis ut in subiectis quae de eis non praedicantur, ut sunt ea quae per alia de quibus praedicantur sunt in eis, ut est claritas unde albedo clara dicitur, ut est contrarietas (quorum praedicatio non potest venire usque ad subiectum; non enim dicitur: “Homo est clarus” vel “contrarius”) et ceterae proprietates quae

25 sunt in eis non quia accidant eis sed quia sunt in proprietatibus ipsarum. Ideoque dictum est quoniam in pluribus nec nomen praedicatur nec ratio. IN ALIQUIBUS AUTEM NOMEN QUIDEM NIHIL⁴ PROHIBET PRAEDICARI (5.2a29), id est in illis quae sunt proprietates substantiarum quarum sunt nomina sumpta, quae praedicantur de subiectis, sed ratio

¹ Arist. *Cat.* 5.2a30–31 Bekker

² Porph. *Isag.* 4.3–4 Busse

³ Cf. e.g. Anon. *Compendium Logicae Porretanum* 1.17 Ebbesen et al.

⁴ nihil] *s.l. ms*

numquam potest praedicari. Quod opponitur¹, quod ratio albi praedicatur cum dicitur: “Corpus est album; est ergo coloratum albedine,” dicunt non esse rationem substantiae cum in substantia non praedicatur.

5 Quae omnia plena sunt falsitate. Sed nos concedimus quod nulla quae sint in subiecto praedicantur de subiecto in quo sunt nomine suo nisi sit aequivocatio in nomine, ut dictum est. Littera sic legitur:

EORUM VERO QUAE SUNT IN SUBIECTO etc. (5.2a27) Quasi dicat: Eorum quae dicuntur de subiecto nomen et ratio praedicatur, sed eorum²
10 quae sunt in subiecto nec nomen nec ratio praedicatur de subiecto nisi sit aequivocum.

IN PLURIMIS QUIDEM etc. (5.2a28) Illi exercitatores litterae qui contraria contrariis exponunt dicunt: IN PLURIBUS, id est in paucissimis, ut muniant infirmitatem suam. Nos autem dicimus: IN PLURIBUS, id est
15 fere in omnibus, ut supra ostendimus. DE SUBIECTO³ (5.2a29), supple: in quo sunt.

Nota. In hoc quod dicit: IN PLURIBUS NEQUE NOMEN NEQUE RATIO PRAEDICATUR (5.2a28) non dicit nomen quod denominative sumitur ab illa re, ut “grammaticum” non est nomen illius proprietatis sed nomen
20 corporis, nec “studiosus” nomen virtutis sed hominis, quia talia nomina praedicantur de subiecto.

IN QUIBUSDAM VERO NOMEN etc. (5.2a29) Quasi dicat: In pluribus ita est, sed IN QUIBUSDAM, id est in paucissimis, ita est quod nomen rei existentis in subiecto praedicatur de subiecto, in quibus est aequivocatio. Illi autem dicunt: IN QUIBUSDAM, id est fere in omnibus.
25

NOMEN NIHIL PROHIBET PRAEDICARI (5.2a29) Non dicit id firmiter sed quasi dicat dubitando dicit: IN ALIQUIBUS ALIQUANDO NIHIL

¹ opponitur] opponunt *ms*

² eorum] earum *ut v. ms*

³ de subiecto] rerum(?) esse(?) et hoc ex adiuncto quia statim posuerat sunt in sub *s.l. add. sed. canc. et post* hic accipit de subiecto pro de fundamento, quia statim posuerat sunt in subiecto, id est in fundamento, et sic sit contra id quod superius diximus ex adiuncto *add. s.l. ms*

PROHIBET PRAEDICARI. Non dicit “praedicatur,” sed NIHIL PROHIBET PRAEDICARI, quia sic potest contingere ex aequivocatione.

RATIONEM VERO (5.2a30) Quasi dicat: In quibusdam praedicatur nomen, sed ratio illorum numquam, ex quo manifestum est nec ipsa posse
5 praedicari. Hic pars iniqua confunditur.

UT ALBUM CUM IN SUBIECTO (5.2a31), cum “album” scilicet sit nomen rei existentis in subiecto, in corpore scilicet, ut cum dicitur: “Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.”

PRAEDICATUR DE SUBIECTO (5.2a31), illud nomen scilicet in alia et
10 alia significatione.

DICITUR ENIM CORPUS ALBUM (5.2a32) Probat quod praedicatur de subiecto, quia corpus dicitur album. Ab effectu.

RATIO VERO ALBI (5.2a32) Dico quod nomen albedinis praedicatur de subiecto, sed in alia significatione, sed RATIO ALBI, id est albedinis,
15 non praedicatur, immo abnegatur universaliter ab eo.

Haec ante Alberici tempus omnium erat opinio. Quam ipse condemnavit hoc modo: Si est, inquit, idem¹ universale quod praedicatur cum dicitur: “Hoc est albedo” et “Hoc est² album,” primo auctoritas omnis mendax est, secundo loco rationi credendum non erit. Habet enim³
20 auctoritas Aristotelis non idem esse caecitatem et caecum esse, quoniam de eodem non praedicantur, quia si unum essent, cum dicitur “Hoc est caecum,” caecitas praedicaretur.⁴ Habemus etiam quod Aristoteles hoc loco eorum rationem quae in subiecto sunt de eo non posse praedicari affirmat. Quare etiam aut Aristoteli hic contradicent aut ratio-
25 nem negabunt esse aequalem suo definito, quia non praedicetur de quocumque et illud, aut ea quae in subiecto sunt de eo⁵ non praedicantur, quod verius esse putamus. His aliisque modis eorum infirmatur sententia. Ratio quoque eis est contraria, quae dicit opposita

¹ idem] *s.l. ms*

² hoc est] *inv. ms*

³ enim] *s.l. ms*

⁴ Arist. *Cat.* 10.12a37–41 Bekker

⁵ eo] et *a.c. ut v. ms*

generalissima de eodem praedicari non posse. Et iterum contra eos est quod idem ad sui ipsius positionem removeatur, ut cum dicitur: “Si quid est albedo, ipsum non est album,” et idem a se, cum dicitur: “Nulla albedo est alba” et econverso: “Nullum album est albedo.” Hoc
5 et | 146ra | alia multa inconvenientia sequuntur.

Ideo nos Aristotelem sequentes dicimus eorum quae sunt in subiecto in pluribus neque nomen praedicari de subiecto neque rationem, quod secundum eos in perpauca, secundum nos in pluribus. Numquam nomen rei quae est in subiecto de subiecto dicitur nisi sit nomen ae-
10 quivocum ad subiectum¹ et ad proprietatem subiecti, quod raro invenitur.

IN ALIQUIBUS tamen NIHIL PROHIBET ALIQUANDO (5.2a29) Tenue hoc dicit et non affirmando, quia ex temporum diversitate aequivocatio ita deleri potest ab usu, vel fortassis est lingua aliqua in qua non est ae-
15 quivocatio talis, et quia non est quod exigit sed vel casu vel consilio transfertur ad alterum ab uno. Sed de exemplo supposito², id est de eo quod dictum est “ut album dicitur de corpore,” sic intelligatur: Nomen albedinis non erit idem quod hic {quod} dicitur et quod dictum est ab Aristotele in Graeco. Aliud enim est dicere: “Hoc nomen ‘album’ prae-
20 dicatur de corpore” quam dicere de eius aequipollenti in Graeco quod ipsum praedicetur de corpore. Posset enim esse quod hoc nomen sit et illud non, sicut in libro Porphyrii dictum est de divisione illa aequivocae vocis ubi diversas significationes huius nominis “genus” ostendit, ut ibi: “Videtur neque genus neque species simpliciter dici.”³ Totum
25 illud capitulum usque ad “Tripliciter cum dicatur genus etc.”⁴ dicimus Boethium apposuisse, non Porphyrium. Neque enim illud novit si latinam linguam ignoravit. Hic et eodem modo. Sed non est inconveniens si translationem non tenuit. Si enim illud idem Boethius

¹ ad subiectum] *iter. ms*

² supposito] sub posito *ms p.c.*, sic posito *a.c.*, *ut v.*

³ Porph. *Isag.* 1.18 Busse

⁴ Porph. *Isag.* 2.14 Busse

tenuisset¹, nihil Latinos docuisset. Ideoque sicut ille in graeco Graecos docuit de graeco nomine, sic in latino Latinos de² latino nomine. Nihil autem fecisset loquens de graeco nomine.

OMNIA ERGO ALIA etc. (5.2a34) Quasi dicat³: Ea quae sunt in primis
 5 substantiis⁴ non possunt praedicari de ipsis, quia rationes eorum⁵ non
 possunt praedicari de primis; ergo nec ipsa. Dixerat etiam quod secun-
 dae substantiae praedicantur de primis; inde⁶ infert quod omnia quae
 non sunt primae aut sunt in primis aut praedicantur de ipsis. Per quod
 manifestum est quod ea quae sunt in primis non praedicantur de ipsis,
 10 et quod ea quae dicuntur de ipsis non sunt in ipsis. Hoc enim sentit
 “aut” disiunctiva coniunctio: simul esse non posse.

Opponitur de hoc genere quod <est> *res singularis* <vel> *res non
 dicta de subiecto*, et de his universalibus *non-homo*, *non-lapis* etc.,
 quae praedicantur de primis et sunt in primis, quia ubicumque est spe-
 15 cies aliqua ibi est et genus eius. Sed haec species *albedo* et similia sunt
 in subiecto. Ergo oportet quod genera quae praedicantur de his spe-
 ciebus prorsus et universaliter⁷ sint in subiectis (omnis enim albedo
 est res <non> dicta de subiecto et omnis homo). Et ita quaedam sunt
 quae sunt in subiecto et⁸ praedicantur de subiecto. Quod verum est,
 20 quia sunt huiusmodi universalialia in subiecto propter quasdam partes
 suas quae sunt in subiecto, et praedicantur de subiecto propter alias
 partes quae praedicantur.⁹

¹ tenuisset] docuisset *ms*

² de] grae *add. ms*

³ quasi dicat] *s.l. ms*

⁴ substantiis] subiectis *ms*

⁵ eorum] *s.l. ms*

⁶ inde] *s.l. ms*

⁷ universaliter] universalialia *ms*

⁸ et] non *add. sed canc. ut v. ms*

⁹ praedicantur] nos autem dicimus quod haec et huiusmodi universalialia non sunt in subiecto, quia descriptio Aristotelica, scilicet impossibile est esse sine eo, non convenit eis, et ideo quamvis habeant quasdam partes in subiectis, tamen ipsa non

HOC AUTEM MANIFESTUM etc. (5.2a35) Quod omnia sic se habeant ad¹ primas quod aut sint in eis aut praedicentur de eis MANIFESTUM EST EX HIS exemplis QVAE proponuntur PER SINGULA, id est tam per ea quae sunt in eis quam per ea quae dicuntur de eis. Utrorumque etenim exem-
5 pla proponens, per ipsa hoc manifestum facit in aliis.

UT ANIMAL DE HOMINE etc. (5.2a36) Subdit exempla de his quae praedicantur, et ita intellige in aliis. DE HOMINE, id est de hac specie *homo*.

ERGO ET DE ALIQUO etc. (5.2a37) Locus a pari. Paria enim sunt prae-
10 dicari de hac specie et praedicari de quodam homine, quia quicquid de praedicato, et de subiecto. Super hunc locum Boethius² dat hanc regulam communem: Si aliquid praedicatur de³ secundis, et de primis; nam si non praedicatur de aliqua prima, nec de secunda. Quae vera est.⁴

sunt propter supradictas rationes; sed tamen dicimus quod praedicantur de subiecto ex definitione Aristotelis *add. in marg. ms*

¹ ad] a *ms*

² Cf. Boeth. *in Cat.* 186b Migne

³ de] pri *add. sed canc. ms*

⁴ est] Opponitur de hoc quod dicit Boethius: Si de secunda, et de prima, quia praedicatur aliquid de secunda cum dico: anima est principalis pars hominis (similiter paries domus), color est in omni corpore, anima est in omni homine, quia in omnibus istis praedicatur aliquid de secundis quod non potest praedicari de primis. Ad salvandam ergo regulam dicimus: quicquid praedicatur hic de secundis, potest praedicari de primis, sed non eisdem terminis, quia potest dici quod haec anima est talis pars quae est principalis, quia est anima et (*aliquid quod legi nequit add. sed canc.*) anima est pars principalis, et dicitur talis, id est talis maneriei; similiter de pariete. De his autem dicimus, color est in omni corpore et huiusmodi, quia sunt ibi duae propositiones, haec scilicet color est in corpore et haec nullum corpus est in quo non sit color. In una praedicatur de (corpore *add. sed canc.*) hac secunda substantia quod sit in corpore, et hoc idem praedicatur de omni [colore] *add. in marg. ms*

NAM SI DE NULLO etc. (5.2a38) Vere si de homine, et de aliquo, quia si non de aliquo, NEC OMNINO, id est nullo modo, DE HOMINE simpliciter. A consequenti destructo.¹

RURSUS COLOR etc. (5.2b1) Dato exemplo de his quae de primis
5 praedicantur, dat exemplum eorum quae sunt in eis. Et sic intellige in ceteris. Aristoteles cum debuit probare quod color in subiecto sit in prima substantia, probat quod sit in corpore aliquo. Quod si sola nomina essent substantiae primae et non res, non esset conveniens ista probatio. Neque enim in hoc potest expositio illa fieri, quam solent
10 facere: ALIQUO HOMINE, pro nomine alicuius hominis.² Neque enim in eo est color. Quodsi dicatur in corpore ipso color esse, non est exemplum de prima substantia.

IN CORPORE EST (5.2b2) id est in hoc genere. {et}

ERGO ET IN ALIQUO CORPORE (5.2b2) Locus a pari, ut supra.

15 NAM SI IN NULLO etc. (5.2b2) A consequenti destructo, ut supra. In hoc loco etiam | 146rb | dicitur: “Quicquid fit in secundis, fit in primis,” non quod colores fiant in illis secundis substantiis quia tunc essent in rebus incorporeis, sed ita vera est locutio pro suppositis³. Cum enim dicimus: “Quicquid fit in secundis, fit in primis,” tale est ac si
20 diceretur: “Quicquid fit in rebus alicuius secundae, fit vel in hac re vel in illa”; nam si neque in hac re⁴ nec in illa, nec simpliciter in re illius secundae.

¹ destructo] Quod Aristoteles ait: Si animal praedicatur de homine, ergo et de quodam homine, est contra sententiam eorum qui concedunt hoc universale species praedicari de homine cum dicitur: homo est species. Si ergo praedicatur de homine, et de quodam homine praedicabitur. Argumentum Aristotelis est. Et sic in ceteris. Ideo dicimus quod non praedicatur ibi de homine, sed de quodam individuo *add. in marg. ms*

² Abael. *LI Cat.* 146.31–32 Geyer (*cf.* *LI Cat.* 147.1–5 Geyer)

³ suppositis] subpositis *ms*

⁴ in hac re nec] Si opponatur de specialitate quia est in secundis, ergo est in prima, non sequitur, quia nunc fit locutio(?) pro suppositis, sed tamen concedo quod sit in prima ut in subiecto *s.l. et in marg. add ms*

QUARE OMNIA ALIA etc. (5.2b4) Quandoquidem secundae substantiae dicuntur de primis et alia, ut color et huiusmodi, sunt in ipsis, ergo OMNIA ALIA etc. Locus a partibus.

NON ERGO EXISTENTIBUS etc. (5.2b5) Quandoquidem omnia alia aut
5 dicuntur de primis aut sunt in primis, ERGO PRIMIS NON EXISTENTIBUS etc. A causa. Ad errorem Platoniorum destruendum, quia affirmabant genera et species habere verum esse extra individua et posse remanere destructis individuis, demonstrat Aristoteles nec ipsa posse absque eis esse nec etiam aliquod aliorum.

10 Videtur autem hoc loco docere Aristoteles secundas substantias non esse priores primis, cum ipse dicat: “Primis destructis, non¹ possunt esse secundae.”

Respondemus ad hoc multitudinem secundarum non esse priorem
15 multitudine primarum, sed unaquaeque secunda prior est aliqua prima, cum nulla prima prior sit secunda. Cum etiam primae substantiae habeant variari et perire, et remanent earum genera et species. Sic etiam genus dicitur esse prius specie, quia species variantur et pereunt quaedam species et nascuntur aliae, sed genera earum manent.

20 OMNIA ENIM ALIA etc. (5.2b6) Post illationem repetit Aristoteles illud unde sequitur ut commendetur memoriae.

De proprietatibus secundarum substantiarum

SECUNDARUM AUTEM SUBSTANTIARUM etc. (5.2b7)² Assignata proprietate primarum substantiarum quam habent ad secundas et alia omnia, demonstrat proprietates secundarum et assignat differentias inter ipsas
25 in hoc quod aliae sunt propinquiores aliis primis substantiis, et etiam

¹ non] *s.l. ms*

² etc] in hoc loco “substantia” hoc nomen est adiectivum, sed tamen non potest dici de alio quam de eo quod est substantia; unde patet quod [primae] et secundae substantiae [sunt] substantiae *add. in marg. ms*

inter quasdam secundas¹ assignat² similitudinem in hoc quod una non est propinquior primae substantiae quam alia. Et hoc dicit: SECUNDARUM SUBSTANTIARUM, id est illa res est species quae de secundis substantiis MAGIS EST SUBSTANTIA, id est magis subiecta, QUAM GENUS, quod est de aliis secundis substantiis. Hic est “substantia” nomen adiectivum.

PROPINQUIOR ENIM etc. (5.2b8) Vere magis est substantia species quam genus, quia est magis propinqua primae substantiae quam ipsum genus. Locus a causa. Sicut enim non aequaliter distant genera et species a primis substantiis, ita non aequaliter sunt substantiae.

SI QUIS ENIM ASSIGNET (5.2b8) Vere propinquior est primae, quia SI QUIS ASSIGNET etc. Locus ab effectu. Effectus enim est ex hoc quod est propinquior primae quod per ipsam EVIDENTIUS ET CONVENIENTIUS assignatur prima; EVIDENTIUS, quia totum eius esse demonstrat, et ideo CONVENIENTIUS, vel ideo quia magis determinat.

PROFERENS SPECIEM QUAM GENUS (5.2b10), id est proferendo eam significans. Hic exclamat vocalis³ quod species nomen est. Proferri enim nominum est et non rerum. Sed non venit in mentem quod Tullius dicit in *Rhetoricis*: “Profert res turpes et illiberales⁴ et indignas honore pristino et aetate.”⁵

UT QUENDAM HOMINEM ASSIGNANDO (5.2b10), id est assignando quid quidam homo sit.

MANIFESTIUS (5.2b11), quia plura substantialia eius demonstrantur et magis accedit ad singularitatem.

¹ secundas] *s.l. ms*

² assignat] *p add. sed exp. ms*

³ Abael. *LNSP* 514.7–11 Geyer; Anon. C26, 283 Ebbesen

⁴ illiberales] *illiriberales ms*

⁵ Cic. *Inv.* 1.55.107

ILLUD ENIM etc. (5.2b12), id est homo est magis proprium alicuius hominis quia non convenit nisi solis hominibus, HOC AUTEM, animal scilicet, COMMUNIUS¹ quia non² solis hominibus convenit.

ET CUM ALIQUAM ARBOREM (5.2b13) Ponit iterum aliud exemplum
5 ad idem demonstrandum, scilicet quod per speciem convenientius assignatur prima substantia quam per genus; et sicut est in istis, ita potest demonstrari in aliis omnibus. Et hoc dicit: CUM ALIQUAM ARBOREM, id est cum assignabis de aliqua arbore quid sit.

MANIFESTIUS (5.2b14), quia eius omnia substantialia demonstrabis.
10 AMPLIUS (5.2b15) Ad id probandum inducit de primis substantiis quare dicantur principales substantiae, ut demonstret ex hoc species magis esse substantias quam genera.

MAXIME SUBSTANTIAE (5.2b17), id est magis suppositae quam alia.

SIC SPECIES AD GENERA SE HABENT (5.2b18) Et hoc probat sic: SUB-
15 IACET ENIM etc. (5.2b19) Vere species ita se habent ad genus sicut primae ad omnia alia, quia subiacent³ generi sicut primae subiaceant omnibus.

GENERA NAMQUE etc. (5.2b20) Quasi dicat: Vere species subiacent generibus, quia genera de speciebus praedicantur. Locus a parte, quia
20 subiacere sic generibus quod ipsa de ipsis praedicentur est pars ad illud.

QUARE EX HIS etc. (5.2b21) Quandoquidem species subiacet generi et non genus speciei, ergo species est magis substantia quam genus. Locus a causa. EX HIS, id est ex secundis substantiis. Vel: EX HIS ma-
25 nifestum est quae dicta sunt.

IPSARUM VERO SPECIERUM etc. (5.2b22) Quasi dicat: Dixi quod species magis est substantia quam genus, sed specierum specialissimarum nulla magis est substantia quam altera, id est supposita. Quae pluribus

¹ communius] communibus *ut v. ms*

² non] no *ms*

³ subiacent] subiacet *ms*

locis condemnatur, hoc loco manifeste arguitur opinio illa vocalium.¹
 In eorum enim sententia est hoc quod universalialia non sint nisi quae de pluribus praedicentur actu². In quo et Boethio³ contradicunt, qui phoenicem dicit speciem, et illi dicunt individuum, et Porphyrio⁴, qui dicit:
 5 “Specialissima species est post quam non est alia inferior species.”
 Cum enim constet quod omnis divisio cuiuslibet generis posset fieri per duas species nisi nominum penuria esset, genus quod phoenicem et species multas avium continet potest dividi per duas species, et sub aliqua istarum continebitur phoenix, et illa rursus dividetur per species
 10 duas donec veniatur ad speciem illam quae continet phoenicem et aliquam | 146va | specialissimam. Quae vel genus erit vel specialissima. Genus non erit, quia non continet⁵ species secundum eos. Si autem specialissima species est, quod ipsi autumant, cum contineat aliam specialissimam, falsum est quod dicit Porphyrius: “Specialissima est
 15 post quam etc.,” cum sit post illam species illa quae cum phoenice eam dividit. Hic quoque manifeste falsa arguitur, quia si est species specialissima illa quam dicunt, falsum est quod dicit Aristoteles species quae non sunt genera non esse unam magis substantiam altera⁶. Illa enim quae continetur sub specie specialissima magis substantia est quam ea
 20 quae continet ipsam. Familiarius enim assignatur merula quam species illa. Praeterea primarum substantiarum magis substantia est phoenix haec quam phoenix, quod hic negatur: “Aliquis homo non est magis substantia quam aliquis bos.”⁷ Et sic intelligatur in aliis. Locus a partibus.

¹ Abael. *LNSP* 544.13–547.11 Geyer; Anon. *Glossae secundum Vocales* 132 Ottaviano; Anon. *Positio Vocum Sententiae* 66 Iwakuma

² actu] auctu *ms*

³ Boeth. *in Isag.*² 215.2–5 Brandt

⁴ Porph. *Isag.* 4.17–18 Busse

⁵ continet] contine *ms*

⁶ altera] alteram *a.c. ms*

⁷ Arist. *Cat.* 5.2b27–28 Bekker

NIHIL ENIM FAMILIARIUS etc. (5.2b24) Probat quia species una non est magis substantia alia, quia non assignatur familiaris una earum quam alia. Ab effectu.

QUAM DE ALIQUO EQUUM (5.2b25) Et sic in aliis.

5 SIMILITER AUTEM ET PRINCIPALIUM etc. (5.2b26) Id est sicut specierum specialissimarum una magis non est substantia altera, ita etiam primarum etc. Supposita, intellige.

NIHIL ENIM (5.2b27) Quia una prima non est magis supposita quam alia etc.

10 MERITO AUTEM etc. (5.2b29) Superius dixerat quod secundae substantiae essent species in quibus insunt primae et harum genera, sed quaerere posset aliquis quare potius illa quam genera¹ sive species aliorum praedicamentorum vel accidentia sive differentiae, quae praedicari habent de eis, ideoque ostendit quod solae species illae sive genera sunt secundae substantiae. Et MERITO, quia nec genera nec species aliorum praedicamentorum nec alia² praedicata de primis indicant quid sit³ substantia prima, sed potius quaedam illorum qualis sit.

Sed videtur hoc convenire etiam illis generibus quae sunt supra substantiam; per ea enim potest assignari de prima substantia quid ipsa sit. Sed intelligendum est “solam indicare,” quod non habent. Si enim et de primis et de individuis aliorum praedicamentorum habent praedicari in quid, non dicantur primam substantiam indicare.

25 Quod dicit ita: MERITO AUTEM etc. (5.2b29) ita continua: Dixi solas species in quibus sunt primae et genera illarum esse secundas, et MERITO, quia SOLA EORUM QUAE PRAEDICANTUR, id est inter illa quae praedicantur de primis. Vel: EORUM QUAE PRAEDICANTUR, id est universalium, quoniam non est primarum praedicari. Vel: EORUM QUAE PRAEDICANTUR est appositum ad removenda generalissima illa quae sunt supra substantiam, et dicatur ita EORUM QUAE PRAEDICANTUR, id

¹ illa quam genera] quam (*s.l.*) genera illa *ms*

² alia] alis *vel sim. a.c. ms*

³ sit] secunda *add. sed canc. ms*

est quae in praedicamentis continentur. Sola, inquam, illorum ostendunt quid sit prima.

SOLA ALIORUM GENERA ET SPECIES (5.2b29), id est inter alia genera et species sunt secundae substantiae. Non dicit quod omnia genera vel
5 omnes species, sed genera et species ita ostendunt sola quod nihil est quod ostendat praeter ipsa, sicut cum dico: “Soli homines sunt grammatici,” ita quod nihil est grammaticum nisi homo.

SOLAE ENIM HAE INDICANT etc. (5.2b30) Quasi dicat: Vere sunt secundae substantiae sola, quia sola indicant primam. Locus a pari. Paria
10 enim sunt dici secundam substantiam et indicare primam. Regulae duae dantur: “De quocumque unum etc.”¹ Et ita si genus et species indicant principalem substantiam, et sunt secundae. Alia: “A quocumque unum etc.”² Et ita si nulla alia indicant primam, nulla³ alia sunt secundae, quia omnes propositiones in quibus “solum” ponitur vel
15 “aliud” vel “tantum” non unae sunt sed multiplices. Quod ostendit supra posita duplex propositio, quae dicit quod ipsa ostendunt et nulla alia.

Per hoc quod dicit: “Genera et species indicant primas,” dicit magister Petrus⁴ genera et species esse voces; voces enim indicant, sed
20 res indicantur⁵. Nos autem dicimus: INDICANT, id est praedicatione illorum indicantur primae.

ALIQUEM ENIM etc. (5.2b31) Probat quod genera et species quae sunt post primas indicant primam substantiam, quia hoc genus et haec species {et} hanc primam. Locus a parte.

25 FAMILIARIUS etc. (5.2b33) Hic facit duplicem doctrinam. Dicit enim quia utrumque potest assignari convenienter, sed convenientius species, quia propinquior est et pauciora continens.

¹ Cf. Anon. *IMMai.* 137.19–20 Bos & Spruyt

² Cf. Anon. *IMMai.* 140.13–14 Bos & Spruyt

³ nulla] nullae *ms*

⁴ Cf. Abael. *LI Cat.* 140.29–38 Geyer

⁵ indicantur] indicatur *ms*

ALIORUM VERO etc. (5.2b34) Postquam probavit quod ipsa indicant principalem substantiam, probat quod sola ipsa, et ostendit quod nulla aliorum indicant principalem substantiam quia quicquid assignaverit praeter ista ad talem interrogationem non erit in quid praedicatum sed
 5 extranee, vel in quale vel in quantum vel aliquo aliorum modorum. Locus ab oppositis¹. Opposita enim sunt extranee assignari et indicare primam substantiam. Quare si quodlibet aliorum extranee assignatur, nullum eorum indicat primam.

ERGO MERITO etc. (5.2b36) Quia hoc merito, ergo merito. Locus a
 10 parte.

AMPLIUS (5.2b37) Probavit hucusque Aristoteles quod genera et species quae continent primas merito secundae substantiae dicuntur {quia ipsae secundam} | 146vb | quia ipsae primam substantiam indi-
 15 cant. Modo inducit aliam probationem, ostendens eas merito secundas substantias dici, quia sicut primae substantiae sunt subiectae omnibus quia vel praedicantur de eis vel sunt in eis, ita secundae substantiae ad alia omnia se habent: quae nec sunt primae nec secundae, aut sunt in secundis aut praedicantur de eis. Vel potest dici quod non dicat nisi de eis quae praedicantur de primis; unde ipse superius dixit: “sola eorum
 20 quae praedicantur.”² Aliter enim non valeret probatio illa quam supponit cum dicit: “de his enim omnia alia praedicantur.”³ Si enim dicitur de omnibus, tam de his quae sunt in primis quam de aliis, falsum est omnino. Ideoque melius est quod de his solis dicatur quae praedicantur de primis. De oppositis enim illarum certum erat omnino quod sub-
 25 stantiae non essent. Quod ita dicit: AMPLIUS PRINCIPALES etc. Quasi dicat: Non solum hac ratione⁴ probantur substantiae secundae esse dicendae, sed hac alia ratione. Et hoc notat AMPLIUS, quia adhuc immoratur in eodem.

¹ locus ab oppositis] *iter. ms*

² Arist. *Cat.* 5.2b30–31 Bekker

³ Arist. *Cat.* 5.3a3–4 Bekker

⁴ ratione] *coni. Iwakuma* : rationem *ms*

OMNIBUS ALIIS SUBIACENT (5.2b38), quae de ipsis scilicet habent praedicari. Vel: ALIIS tam quae sunt in eis quam quae praedicantur. SUBIACENT, in praedicatione scilicet. Vel: SUBIACENT quod sint in eis et praedicentur.

5 Sicut autem primae etc. (5.3a1), id est sicut primae substantiae habent se ad omnia alia, sic species et genera primarum.

DE HIS ENIM etc. (5.3a3) Probat quod species et genera ita se habent ad alia omnia sicut primae, quia omnia alia praedicantur de eis. Locus a pari in inferentia. Pares enim sunt propositiones: “Genera et species
10 habent se ad alia omnia sicut primae” et “Omnia alia praedicantur de eis.” Et hoc est quod dicit: DE HIS ENIM etc. Vere ita se habent ad alia omnia, quia aut praedicantur de eis aut sunt in eis. Hoc est subaudiendum. Vel superius subaudiatur: ad alia omnia quae de ipsis praedicantur.

15 ALIQUEM ENIM HOMINEM etc. (5.3a4) Vere praedicantur de secundis omnia alia, quia grammaticum de istis secundis, et similiter de aliis accidentibus intellige. Locus duplex a partibus. Alia omnia, quia grammaticum, et sic in aliis. De secundis, quia de homine et animali, et sic in ceteris.

20 ERGO ET HOMINEM ET ANIMAL etc. (5.3a5) Probat quia praedicatur de homine quia de aliquo homine. Locus est a pari. Paria enim sunt praedicari de aliquo homine et praedicari de homine et de animali.

In hoc quod dicit grammaticum praedicari de his secundis substantiis, *homo* et *animal*, cum certum sit grammaticum esse minus quam
25 homo vel animal, videtur esse contrarius Boethio¹, qui dicit: “In nulla propositione contingit quod minus de maiori praedicetur,” et Porphyrio², qui dicit: “Minora vero de maioribus non convertuntur.”

Ad hoc dicimus quod in hoc loco “praedicari” largius accipit Aristoteles quam Boethius, qui dicit “praedicari” pro maiori vel aequali;
30 iste autem dicit “praedicari” pro quocumque modo.

¹ Boeth. *Top. Diff.* 1.4.19 Nikitas

² Porph. *Isag.* 7.6 Busse

SIMILITER ET IN ALIIS (5.3a5), id est et in aliis accidentibus et in aliis secundis substantiis.

De proprio substantiae: Non esse in subiecto

COMMUNE EST OMNI SUBSTANTIAE etc. (5.3a7) In hoc loco incipit Aristoteles investigare proprium substantiae, ut nobis det signum aliquod
5 quo substantiam queamus agnoscere et quo differat ab omnibus aliis. Sed antequam¹ assignet illud proprie proprium quod convenit omni et soli et semper, praemittit quaedam quae conveniunt omni substantiae sed non soli, ut illud proprium sine errore innotescat, ita dicens: COM-
10 MUNE EST OMNI etc., id est omni substantiae convenit communiter non esse in subiecto.

PRINCIPALIS NAMQUE etc. (5.3a8) Probat quod sit commune omni substantiae, quia primae et secundae. Secundum illos² {qui} dicunt quia prima et secunda substantia non sunt substantia est inconveniens
15 ista probatio, quia similiter posset probare quod Socrates non est homo, quia nec bos nec asinus; in quo patet eorum asinitas.

SECUNDARUM VERO SUBSTANTIARUM etc. (5.3a9) Probat iterum de secundis et dicit quia in illis patens est.

HOMO ENIM (5.3a10) Vere secundae non sunt in subiecto, quia homo;
20 et ita in ceteris. Locus a parte.

AMPLIUS AUTEM (5.3a15) Quasi dicat: Non solum hoc modo probatur quod secundae non sint in subiecto, sed etiam hoc modo.

EORUM QUAE IN SUBIECTO SUNT (5.3a15) Probavit hucusque secundas substantias non esse in subiecto per exempla supposita. Nunc autem
25 probat hoc idem alia ratione, dicens quoniam earum ratio de subiecto praedicatur. Et ita probat quod in subiecto non sunt. Ponit autem syllogismum in primo modo³ secundae figurae, dicens: Nulla quae in subiecto sint habent rationem dictam de prima substantia (quod

¹ antequam] anquam *ms*

² Cf. *supra* 600.4–5

³ primo modo] primum modum *ms*

superius dictum erat); sed secundae substantiae habent rationem dictam de primis (quod probatur per partes); ergo substantiae secundae non sunt in subiecto. Quod dicit sic: EORUM QUAE IN SUBIECTO SUNT etc.

5 NIHIL PROHIBET PRAEDICARI (5.3a16) Nota quia¹ | 147ra | semper tene dicit hoc et non firmiter, quia bene potest esse in aliqua lingua et in alia non esse.

RATIONEM VERO IMPOSSIBILE etc. (5.3a17) Quia, sicut supra dictum est, non potest dici eorum ratio de subiecto.

10 SECUNDARUM VERO etc. (5.3a17) Assumptio syllogismi, ita: Sed secundae habent rationem quae de primis praedicatur. Quod de nomine dicitur non est de syllogismo.

RATIONEM² NAMQUE HOMINIS³ etc. (5.3a18) Hoc est probatio assumptionis. Quod ita probat: Vere secundae habent rationem, quia
15 homo et animal habent rationem dictam de aliquo homine. A parte. Conclusio extra: Ergo non sunt in subiecto.

ERGO NON ERIT SUBSTANTIA etc. (5.3a20) Postquam probavit quod nec prima nec secunda est in subiecto, concludit quod nulla.

NON EST AUTEM HOC SUBSTANTIAE PROPRIUM (5.3a21) Postquam
20 probavit Aristoteles convenire omni substantiae in subiecto non esse, determinat quia non est hoc proprium substantiae, quia conveniat etiam differentiis. Et accipit large differentiam et pro substantiali et pro quocumque praedicato quod notat differentiam ad alias res et praedicatur in quale, sicut album, nigrum, risibile etc., et quae possunt re-
25 sponderi ad interrogationem factam per “quale” post interrogationem factam per “quid,” ut si dicam: “Quid est Socrates?” “Animal.” “Quale?” “Rationale” vel “Risibile” vel “Gressibile” vel alia huiusmodi. Non sunt autem huiusmodi differentiae in subiecto, quia non possunt subici et esse in subiecto praedicari, ut dicam: “Rationale

¹ quia] *iter. ms*

² rationem] *Iwakuma cum fonte : ratio ms*

³ hominis] *Iwakuma cum fonte : assumptionis ms*

est in subiecto,” “Album est in subiecto,” “Bipes est in subiecto,” quia de quocumque potest praedicari esse in subiecto veraciter et est in subiecto, de quo non potest praedicari nec est in subiecto.¹

BIPES ENIM ET GRESSIBILE etc. (5.3a22) Probat quod differentia in
5 subiecto non est, quia bipes et gressibile. A parte.

NON ENIM IN HOMINE (5.3a24) Vere non est gressibile nec bipes in aliquo subiecto, quia non est in homine. Locus a maiori, de quo magis videtur.

RATIO QUOQUE DICETUR DE QUOCUMQUE IPSA DIFFERENTIA (5.3a25)
10 Sicut nomen differentiae praedicatur de subiecto, similiter et ratio differentiae. Per quod patet quod differentiae non sunt in subiecto. Eadem ratione potest probari² quod propria non sunt in subiecto nec accidentia quae praedicantur de primis, quia et ratio eorum potest praedicari.

EST ENIM HOMO GRESSIBILE (5.3a28) Vere gressibile³ praedicatur de
15 homine, quia verum est quod homo est gressibilis. Locus ab effectu.

NON NOS (VERO) CONTURBENT etc. (5.3a29) Ostendit esse commune omnibus substantiis et differentiis non esse in subiecto, unde forsitan conturbaretur aliquis per partes substantiarum, quae ita videntur esse in toto ut in subiecto, quia inde⁴ sequeretur eas non esse substantias,
20 cum nulla sit in subiecto, vel sequeretur quod non omnis substantia in subiecto non est. Quod ita dicit: NON NOS VERO. Quasi dicat: Dixi quod commune est omni substantiae non esse in subiecto. Unde forsitan conturbaremur quod partes substantiarum, quae sunt substantiae, videntur esse in toto suo ut in subiecto. Sed non conturbet nos etc.

¹ subiecto] *hic fere 3 lineas vacuas reliquit scriba, in quibus postea minoribus solito litteris haec inserta sunt*: Secundum illos qui dicunt quod differentiae sunt in subiecto possumus dicere quod solis substantiis convenit non esse in subiecto; ipsi enim dicunt quod hae qualitates, scilicet rationalitas et mortalitas, sunt differentiae, et cum omnis qualitas sit in subiecto, manifestum est quod haec quoque sunt in subiecto. Quod est contra Aristotelem. Nos autem dicimus quod nulla qualitas est differentia

² probari] praedicari *ms*

³ gressibile] gressibilis *a.c. ms*

⁴ inde] *coni. Iwakuma* : in *ms*

Magister Albericus dicit hic quia substantiae partes sunt substantiae, non quod sint res per se existentes, id est res discretas numero et proprietate ab aliis rebus, sed quia nec sunt in subiecto nec assistunt subiecto. Et ideo dicuntur substantiae. Si¹ autem diceremus ipsas esse
 5 res discretas numero et proprietate², tunc non essent partes totius et qui videret unam substantiam videret plures, quod esset inconueniens.

NON ENIM IN SUBIECTO etc. (5.3a31) Vero partes substantiarum non sunt in toto ut in subiecto, quia nullae partes alicuius sunt in eo ut in subiecto. Locus a toto.

10 De proprio substantiae: Univoce praedicari

IN EST AUTEM SUBSTANTIIS ET DIFFERENTIIS etc. (5.3a33) Postquam non esse in subiecto substantiis et differentiis commune esse monstravit, aliam rursus communitatem secundis substantiis et differentiis assignat, univoce scilicet praedicari.

15 Sed videtur his solis convenire quae de pluribus praedicantur actu, et sic non conveniet phoenici. Sed “natum”³ intelligendum est.

Ut autem superius diximus, large accipitur hic differentia pro omni praedicato in quale quod notare potest aliquam ad alias res⁴ differentiam, et secundum hoc conveniat tam propriis quam accidentalibus differentiis. Quod propria praedicentur univoce Porphyrius, qui est introductorius ad Aristotelem, monstrat ubi dicit: “Commune generi et proprio praedicari univoce.”⁵ Et hoc est contra illos⁶ qui dicunt sola genera et species et substantiales differentias praedicari univoce. Quod autem accidentales differentiae praedicentur univoce ratio probat, ut
 20 album, nigrum etc. Continuatio: IN EST AUTEM etc. Quasi dicat: Non
 25

¹ si] *coni.* Iwakuma : sed *ms*

² proprietate] proprietates *a.c. ms*

³ natum] natural *ut v. ms, sed cf.* Anon. *IMMai* 52.16–53.5 Bos & Spruyt

⁴ res] *s.l. ms*

⁵ Porph. *Isag.* 16.6–7 Busse

⁶ Abael. *LI Cat.* 143.11–17 Geyer. *Cf.* Abael. *LI Cat.* 117.20–24 Geyer; *LI Isag.* 53.5–26 Geyer; *Logica Nostrorum* 552.1–5 Geyer

solum est commune substantiis et differentiis non esse in subiecto, sed et univoce praedicari.

OMNIA ENIM etc. (5.3a34) Probat quod substantiae et differentiae praedicantur univoce, et probatio probationis partim est hic partim in
 5 sequentibus, et ne intelligatur | 147rb | de omnibus substantiis, tam de primis quam de secundis, determinat de quibus dixerit, et ostendit quod de his dictum sit tantum quae praedicari possunt ibi ubi dicit: OMNIA AB HIS QUAE praedicantur, id est omnia quae praedicantur de numero horum, PRAEDICANTUR DE SPECIEBUS AUT¹ DE INDIVIDUIS
 10 (5.3a35). Non dicit “vel hoc vel hoc” quod² non bene possint quaedam illorum de utroque praedicari, sed quia inter illa sunt quaedam quae praedicantur tantum de individuis ut specialissimae et propria earum, quaedam de utroque ut genera etc. Ponit autem syllogismum in primo modo primae figurae, sic: Omnia quae ex his praedicantur aut de indi-
 15 viduis aut de speciebus praedicantur (haec propositio est in libro); sed omnia quae praedicantur aut de individuis aut de speciebus praedicantur univoce; ergo omnia quae praedicantur ex his praedicantur univoce. Conclusio est ibi: QUARE OMNIA etc. (5.3b8)

A PRINCIPALI NAMQUE etc. (5.3a36) Determinat quare dixit “ab his,”
 20 ut excluderet scilicet principales substantias quae non praedicantur de altero. Et accipit³ praedicari recte pro de subiecto;⁴ quod postea dicit: DE NULLO ENIM etc. (5.3a37)

SECUNDARUM VERO SUBSTANTIARUM etc. (5.3a37) Determinat de substantiis quae praedicantur quae habeant praedicari tantum de indi-
 25 viduis et quae de individuis et speciebus, ut genera.

¹ aut] et *a.c. ms*

² quod] *fortasse aut quia aut quasi scribendum*

³ accipit] *large add. sed canc. ms*

⁴ subiecto] ab illis tantummodo est praedicatio quae possunt dici praedicata, sed primae substantiae nullorum sunt praedicata; et ex hoc apparet quod nulla est ab eis praedicatio *add. in marg. ms*

SIMILITER AUTEM ET DIFFERENTIAE etc. (5.3b1) Probat quod differentiae praedicantur de individuis et speciebus, quaedam illarum et quaedam¹ non, sicut de secundis substantiis.

RATIONEM QUOQUE etc. (5.3b2) Postquam ostendit quod praedicantur nomine, probat quod praedicantur ratione, quia primae substantiae recipiunt eam. A pari.

QUAECUMQUE ENIM etc. (5.3b4) Illam supradictam regulam repetit ut per illam probet genera et species et differentias praedicari univoce de primis. Rationes enim praedicantur de his quorum sunt rationes
 10 (hoc patens est); sed haec quorum sunt rationes praedicantur de primis; ergo oportet quod ipsae rationes de primis. Et ad hoc inducit² illam suprapositam regulam.

UNIVOCA AUTEM (5.3b7) Cum posset concludere illud quod intendebat, inducit regulam illam univocorum quae probat illa quae praedicantur nomine et ratione praedicari univoce, ut ostendat ex praemissis
 15 sequi ista; et sic firmior est argumentatio.

{ * * * }

¹ illarum et quaedam] *iter. ms*

² inducit] *inducit ms*